

**תולדות הרה"ק
רבי יחיאל ממוש
זי"ע**

**מגדולי תלמידי
הרה"ק מלעכאוויטש זי"ע**

**נלב"ע עשרה בטבת
תרי"ב**

**ומנוחתו כבוד בבית
החיים דמוש יצ"ו**

לאנדאן – תשע"ט

תא חזי

השתדלנו ככל האפשר להעתיק השמועה גופא
דעובדא כמקורו כלשונו וכצביונו כיינ המשומר בציון
כל מקור ומקור מלמטה ועל כן לא השקענו בשיפור
וצחות הלשון ויה"ר שיהא כאילו בעל השמועה עומד
כנגדו להלהיב הלבבות בכדי שהיד סולדת בו

להערות ולהארות
++44(0)7882829501

תולדות הרה"ק רבי יחיאל אב"ד מוש זי"ע

הרה"ק רבי יחיאל אב"ד מוש זי"ע

הרה"ק רבי יחיאל זי"ע

הגאון המובהק, אור בוהק, אוצר של תורה ויראת שמים, ברוחו פי שנים, נודע ביהודה, לתורה ולתעודה, אין ערך לקדושתו, ואין חקר לגדולתו, לבעל רוח הקודש נודע שמו, ולאיש מופת היה מפורסם לעמו, עוד בחיים חיותו הרבה ממנו נפלאות לספר, רבו כמו רבו עד אין מספר, כל ימיו היה מתנהג בקדושה ופרישה על דרך הפלגה יתירה, והכל היה בהצנע ובהסתרה¹.

לידתו

רבי יחיאל נולד באשכנז². לאביו רבי מנחם בשנת תק"ל³.

¹ כלשון ה"אור ישרים" לרבי משה חיים קליינמאן ז"ל "מירא דכיא" עמ' 12 אות לא.
² "מזקנים אתבונן" ממה שסיפר מוהר"ר רבי ישראל שמעון קאסטילעניץ ז"ל ירושלים תשס"ז עמ' קל.

³ אנציקלופדיה לחסידות חלק ב' - יצחק אלפסי עמ' רכב ושם שהיה נקרא יחיאל מיכל. לרבי יחיאל היה אח ושמו רבי דוב בער מסלאנימא ז"ל, שבתו מרת מלכה ראשא ע"ה נישאה להרה"ג רבי נח חיים אייזענשטאדט זצ"ל אב"ד שטוצין פלך ווילנא. ובניהם הלא המה הגאונים רבי שלום דוב בער ז"ל בעל 'כנפי שחר' אב"ד ליסקאווע, קנישין, מאסט, גאניאנדז ובסוף ימיו בלעכאוויטש. רבי ברוך בן ציון אב"ד מאסט בעל 'אמרי ברוך', ורבי מנחם מענדל אב"ד שטוצין בעל 'צמח מנחם' זצוק"ל.

ימי ילדותו

בילדותו היה גר בעיר קלעצק ושם לא היו כי אם חסיד אחד מתלמידי הרה"ק קוה"ק רבי שלמה מקארלין זי"ע הי"ד, שהבין כי הנער עתיד לגדולות אע"פ שבעודו רך בשנים.

החסיד ההוא היה מגיע כל יום שישי לומר שנים מקרא ואחד תרגום בבית הכנסת (ואפשר מספר תורה עצמו) וראה שם את רבי יחיאל ומאוד מצא הנער חן בעיניו, לאחר זמן אמר רבי יחיאל 'אז ער האט אין מיר אריין געהאצ'קעט', הכוונה שהשריש בתוכו קדושה⁴.

בית המדרש הישן בקלעצק

במעלליו יתנכר נער

בהיות רבי יחיאל ילד בן שבע שנים פעם הלך בדרכו לה'תלמוד תורה', ופגש ביהודי שנסע עם עגלה ששימש לו כדי פרנסתו, ולפתע צנח הסוס ונפל מת. הבעל עגלה פרץ בבכי תמרורים מאין יקח לפרנס בני ביתו, כי זה היה כל פרנסתו. רבי יחיאל שכאמור היה בן שבע וראה כל זה נגע הדבר ללבו ואמר בתמימות: רבונו של עולם אני לא אמשיך בדרכי

⁴ "אשרי האיש" מכפי שנשמע מפי מוה"ר יעקב אשר ארקוביץ ז"ל מבראנוביץ ירושלים תשע"א עמ' קעז.

ל'חדר' עד שהסוס יחזור לקום על רגליו ויחיה.. וכך היה שהסוס קם על רגליו והבעל עגלה המשיך בדרכו אתו.⁵

ברבנות העיר מוש – ניי מוש – novaja mys

רבי יחיאל נתעטר בנזר הרבנות בעיר מוש חדש - ניי מוש - novaja mys,⁶ וינהל את עדתו בעיר בחכמה ובתבונה על מבועי התורה והיראה, וכל דבר קטן וגדול לא נעשה בלתי ידיעתו, רק הכל בשאלות פיו כמו בהאורים, וכל אשר יצא מפיו הקדוש כן היה, ותגזר אומר ויקם.

וכולם היו יראים וחרדים מדבריו שהיו כגחלי אש, ועד היום זוחלים ורועדים לשמו ולזכרו. שימש בכתר הרבנות בעיר מוש בערך ארבעים שנה, וכל זמן היותו שמה, לא אירע חולי-רע רח"ל, ולא נפלה שריפה בעירו.⁷

⁵ "יהי אור" לרבי יאיר שווארצמאן ז"ל ירושלים תשע"ה עמ' רי בשם האדמו"ר ה'בית אברהם' מסלאנים שסיפר ביום היאר צייט עשרה בטבת. ושם כי רובם של הסיפורים שמע מפי הרה"ח רבי נחום זאב ברזובסקי ז"ל כשהיו יושבים במסיבת מרעים ביום ההילולא י' טבת.

ראה גם בספר זכרון "בראנוביץ" עמ' 219... מכאן היה מפליג בשבחיו של הצדיק רבי יחיאל קדוש מרחם אמו ומילדותו נתגלה בתכונותיו העליונות, ואם כי היה שקוע בעולמות העליונים והיה מעמיק חקר ומגלה פנים רבות בתורה, עד שרבני הסביבה חרדו מפניו בבואם במגע עמו, במשא ומתן בהלכה ובשאלות ותשובות, לא התעלם מסבל הבריות והיה חש אפילו בצערם של בעלי חיים. בעודו ילד לא עצר כוח לראות בסבלן של התרנגולות הצמאות, המנקרות בחרטומיהן על פני הקרח שכיסה את שלוליות המים בחורף, והיה רץ ובוקע לפניו את שכבת הקרח.

⁶ לפני מלחמת העולם הראשונה היתה נקראת Mysh Nova שבפלך Novogrudok Minsk תחת ממשלת רוסיה, מאז ואילך עד מלחמת העולם השנייה Nowa Mysz שבפלך Baranowicze Nowogródek ממדינת פולין, לאחר המלחמה Novaya Mysh שתחת ברית המועצות, וכהיום Novaya Mysh שבמדינת בעלארוס. בפי היהודים היתה נקראת מוש או מוש חדש.

⁷ "אור ישרים – מירא דכיא" לרבי משה חיים קליינמאן ז"ל אשדוד תשס"ב עמ' כה.

זכותו מגין על כל העיר

כל זמן שרבי יחיאל שימש כרב העיר מוש לא פרצה שריפה בעיר, ולא מת אדם בחצי ימיו, ולא היה בו דבר ומגיפה. פעם אחת פרצה מגיפה בעיירה סמוכה למוש, ובאותה תקופה מתה במוש גופא, עלמה אחת צעירה לימים.

רחוב היהודים במוש

ושמע על כך הרה"ק רבי משה מקאברין זי"ע, וכעבור זמן מה פגש את רבי יחיאל, ושאלו הקאברין ער היתכן שקרה אצלו כזאת? רבי יחיאל ענהו כי הנערה היתה מהעיירה הסמוכה, וכשנכנסה לעיר היתה כבר נגוע במחלה. ונחה דעתו של הקאברין ער.⁸

אב"ד מוש - בעל רוח הקודש

בני העיר היו רגילים בכך שלרבם היה רוח הקודש ורואה נסתרות ומצפונות לבם. לאחר שנסתלק רבי יחיאל לבית עולמו מינו רב אחר במקומו שלא היה בדרגתו של רבי יחיאל, וכששאלוהו על דברים נעלמים, היה משיבם שאינו יודע. תמהו בני העיירה האם לזה יקרא בתואר "רב", הרי אין לו רוח הקודש?⁹

⁸ "מזקנים אתבונן" ירושלים תשס"ז עמ' קלד.

⁹ "מזקנים אתבונן" ירושלים תשס"ז עמ' קל.

זכות קיום העולם

רבי יחיאל היה לומד בלילות עד שעה מאוחרת, עד ששמע קול אמירת תהלים מחייט אחד שהיה משכים לפנות בוקר לאמירת תהלים, ורק אז הלך לנוח. ואמר כי לפני שחייט זה קם לומר תהלים, הרי כל אנשי העיר מוש ישנים, 'און אויף וועמען וועט שטיין די וועלט'... [ועל מי יעמוד העולם]¹⁰.

אמירת תהלים של אשה פשוטה

פעם פגש אחד את רבי יחיאל עומד מחוץ לביתו בזמן שהקור השתלטה בחוצות, וכשנשאל מפני מה אינו נכנס לביתו, ענה שהרבנית יצאה ואינה נמצאת בבית, והעוזרת שלה נמצא בבית על כן יצא לחוץ. והוסיף ששמע שאומרת 'ערלאך' תהלים ואינו רוצה להפריע בעדה מלקרות תהלים¹¹.

לא נתן שינה לעפעפיו

פעם אחת אמרה הרבנית של רבי יחיאל אליו, 'יחיאל איהר דארפט אביסעל אפרוהען' [הנך צריך לפוש קימעה]. השיב לה, 'הע, הע, אויפרוען?' ואמר על כך משל לשני בני אדם שהלכו כאחד בספינה, ואחד מהם היה מנהיג את הספינה במשוט, ומכוון בה לדרכו, ואח"כ אבד להם המשוט והוצרך לחתור בידיו, לאחר זמן קצר נתיגע במאוד, אמר ליה חברו, תנוח

¹⁰ "מאמר מרדכי" סיפורי מוה"ר מרדכי חיים מסלאנים זצוק"ל ירושלים תשס"ה עמ' שפה.

¹¹ "אשרי האיש" מכפי שנשמע מפי מוה"ר יעקב אשר ארקוביץ ז"ל מבראנוביץ ירושלים תשע"א עמ' קעט.

תולדות הרה"ק רבי יחיאל אב"ד מוש זי"ע

קימעא שכן עכשיו כבר אתה עיף ויגע, השיבו הלה, שוטה, אם אנוח עתה, הרי נטבע שנינו כאחד¹².

לא יכלה נרו

ממראות השכונה היהודית במוש

לרבי יחיאל היה משמש בקודש שהיה תמים גדול, ושמו משה אהרן. בלילות היה רבי יחיאל לומד לאור הנר עד שעה מאוחרת. פעם אחת אמר להמשמש הנז' שכנראה הנר עומד בקרוב לכבות וצריכים למלאותו שוב בשמן די צרכו, השיב המשמש ברוב תמימותו, מה אתם מבלבלים את ראשי, וכי איני יודע שכל זמן שהרב לא יסיים את לימודיו גם הנר לא יכלה...¹³.

¹² "כתבי רמ"מ" ירושלים תשע"ח עמ' תג.

¹³ "מזקנים אתבונן" ירושלים תשס"ז עמ' קלב.

נוסח אחר ב"יהי אור" לרבי יאיר שווארצמאן ז"ל ירושלים תשע"ה עמ' ריב שרבי יחיאל לא היה הולך לישון בלילה עד שכל אנשי העיר ישנו, פעם היה כבר מאוחר ביותר, ותבע ממנו משמשו למה אינו הולך לישון, רבי יחיאל ענה הלא החייט עדיין עובד, כשגמר החייט לעשות את מלאכתו ופנה לישון, שאלו שוב משמשו הלא החייט כבר ישן ולמה אינו הולך לישון, אמר לו הסנדלר כבר קם. אמר לו המשמש רבי יחיאל רבי יחיאל מה יהיה אתך, למה אתה לא הולך לישון בלילות, וענה רבי יחיאל חבל שהסטוטשיק [נר של שעוה] עוד מאיר, אז ענה לו משמשו, וכי איני יודע כי כל זמן שרבי יחיאל יושב ולומד לא יגמור הסטוטשיק...

חובר חיבורים

רבי יחיאל חיבר ספר על לומדות, אבל לצערנו הרב נאבד הכל, אבל שלשה דפים שנשארו צורפו לספר "גרש ירחים" כדי שלא יאבד¹⁴.

תורתו אומנתו

רבי יחיאל ז"ל אמר על עצמו שלומד יותר בעת השינה מבעת שניעור, הגם שלא היה ישן אלא ב' או ג' שעות בלילה¹⁵.

ער כלות הנפש

דרכו בקודש היה לישן בכל לילה ב' שעות בערך ולא יותר, וגם בעת השינה מרגלא בפימיה דיבורים של כלות הנפש כגון "צמאה לך נפשי", "מדי

¹⁴ "יהי אור" לרבי יאיר שווארצמאן ז"ל ירושלים תשע"ה עמ' ריב. אמר המעתיק: אני בעניי לא זכיתי למצוא הספר 'גרש ירחים' אמנם מצאתי בתשובות "כנפי שחר" מבן אחותו של המחבר שהביא כמה פעמים חידושים בשם דודו והבאתיו בסוף המאמר.

¹⁵ "אשרי האיש" ירושלים תשע"א עמ' קעט. "מעשה אבות" אות סח. ראה בשבחי האריז"ל: העיד פעם אחת החסיד הקדוש כמוהר"ר אברהם הלוי, שהיה משמש את הרב רבינו משה קורדוויארו ע"ה, ואחר פטירתו שימש את האריז"ל ע"ה, ואמר, כי פעם אחת בפרשת בלק נכנס אצלו, ומצאו ישן שינת הצהרים, ומצאו שהיה מרחיש בשפתיו בתוך השינה, והלך והטה את אזנו על גבי פה האריז"ל ללשמוע מה שהוא מדבר, ובתוך כך ניעור הרב משנתו, וראהו עומד על גביו, אמר לו הרב, מה אתה רוצה בכאן, אמר לו ימחול לי האדון, שראיתי לכבוד תורתו מרחש בשפתיו, והטיתי את אזני כדי להקשיב מה שמדבר הרב, אמר לו האריז"ל, תמיד כשאני ישן, נשמתי עולה למעלה דרך שבילות ונתיבות הידועים לי, ומלאכי השרת באים כנגדי, ומקבלים נשמתי ומביאים אותי לפני מטטרון שר הגדול, והוא שואל אותי לאיזה ישיבה אני רוצה לילך, ובאותם הישיבות מוסרים לי רזי וגנזי התורה אשר מעולם לא נשמעו ולא נודעו אף בזמן התנאים ע"ה. אמר לו כמהר"ר אברהם הלוי, ולא יגלה לי הרב מה שלמדו לו עתה בזה הפעם. התחיל הרב ע"ה לשחק ואמר, אני מעיד עלי שמים וארץ אילו היית דורש שמונים שנה רצופים בלי גוזמא, לא יכולתי לסיים מה שלמדתי בזה הפעם בפרשת בלעם והאתון.

דברי בכבודיך הומה לבי אל דודיך", "נפשי אויותיך בלילה", וכיוצא באלו, הכל באמצע השינה.¹⁶

הצנע לבת

הרה"ק רבי יחיאל היה גאון גדול בתורה, וכשבא פעם ראשונה אל הרה"ק רבי מרדכי מלעכוויטש זי"ע היה מפלפל עם הרה"ק רבי מיכלי ז"ל בסוגיא קשה ותירץ לו קושיא שהקשה לפניו בתמניא אפין.¹⁷

גאון וקדושו

פעם אחת שאל אותו הלעכוויטער איך היה מחזיק מהחסידיים לפני שהתדבק בהם, וא"ל שהחזיקם לעובדי ה' אבל אינם יודעים ללמוד וא"ל הלעכוויטשער זי"ע, כך גם יחזיקו ממך בעולם שלא ידעו העולם מגאונותך.¹⁸

עם אב"ד סלאנים

בסלאנים היה רב אב"ד ר' בעריש אשכנזי זצ"ל, גאון עולם וחיבר ספר 'נודע בשערים', פעם נתעוררה שאלה חמורה בין הרבנים ואמר לו

¹⁶ "מעשה אבות" אות סח.

¹⁷ "מעשי אבות אות סז".

וב"הי אור" לרבי יאיר שווארצמאן ז"ל ירושלים תשע"ה עמ' רי בנוסח אחר שכשהגיע רבי יחיאל בפעם הראשונה ללעכוויטש, פנה הלעכוויטשער לרבי מיכל'ע שיבחון אותו בלימודו, שאל אותו רבי מיכל'ע שאלה, ענה לו רבי יחיאל הלא אנו נמצאים בדרך, ובדרך אי אפשר לצמצם מוחי. כשחזר לביתו שלח לו תשובה על הקושיא בשבע אופנים.

¹⁸ "מעשי אבות" אות סז.

תולדות הרה"ק רבי יחיאל אב"ד מוש זי"ע

יהודי אחד את דעתו של רבי יחיאל בענין זה. הדברים הוטבו בעיניו וחשקה נפשו להתראות עמו פנים בפנים, מפני שהבין עליו שלומד לאמתו של תורה, אלא שלא איסתייעא מילתא.

בנסיעתו מסלאנים למוש שהיה מהלך ו' שעות לערך תעה הבעל עגלה וארכה הדרך שלשת ימים מבלי שהגיעו למקום מושב עד שנאלצו לשוב על עקבותיהם. כנראה כיון דנפיק מפומיה דרב, כי באם היה מגיע ומתראה עם רבי יחיאל היה מתפרסם שמו כגאון עולם¹⁹.

ואת צנועים דבר

אביו של רבי יחיאל היה מתנגד לדרכי החסידות, ובתחילה היה רבי יחיאל מסתיר ממנו זמן רב מאביו כי הצטרף עליהם. פעם חשב שאסר לו לשקר, והגיע אל אביו לבוש בבגדי חסידים.

כשראה אותו אביו בכך, אמר לו מהיום אני לא עוד יותר אביך.. והיה לו צער גדול מזה, ונסע להלעכוויטשער, אמר לו

שער ספר נודע בשערים לר' בעריש אשכנזי

¹⁹ "אשרי האיש" מכפי שנשמע מפי מוה"ר יעקב אשר ארקוביץ ז"ל מבראנוביץ ירושלים תשע"א עמ' קעז.

הלעכוויטשער, מעולם לא עשה לך בן אדם טובה גדולה מזו שעשה לך אביך
שעקר ממך ה'טאטעריי'.²⁰

ברכת המזון מתוך הסידור

רבי יחיאל היה אומר תמיד להבעלי בתים שיברכו ברכת המזון מתוך
הסידור וכי מסוגל היא לפרנסה. היה שם איש אחד שהיה לו ביידיל [חדר
קטן] בתוך השוק של העיר מוש, ותמיד כשהיה מברך ברכת המזון היתה
אשתו משמרתו ועומד עליו שיברך מתוך הסידור, ואם שכח לברך מתוך
הסידור היתה בוכה מי יודע מה יולד לנו היום.

במוש היו גגות הבתים עשויים מקש, ובאם ח"ו היה שריפה, היתה
כל העיר בסכנה. פעם היה שריפה במוש ונתקרבה השריפה לביתו של
היהודי זה, וכבר היה לאחר פטירת רבי יחיאל, מיד הלך הלה ורץ אל קברו
של רבי יחיאל להשתטח, וצעק רבי יחיאל, רבי יחיאל, נכון הדבר שהאמת
כי הרבה פעמים שכחתי לברך מחוץ להסידור, אך אני מבטיח כי מהיום
והלאה אשמור מאוד לברך ברכת המזון מתוך הסידור. ותיכף נעצרה
השריפה על יד ביתו, ומכל ארבע צדדיו היו למאכולת אש, ורק ביתו נשאר
לפליטה, ויהי לפלא.²¹

תפילה מתוך הסידור

הרה"ק מקאברין זי"ע אמר עליו לולי שהיה מחסידי לעכאוויטש היה
שוטף את כל העולם בלמדן וגאון שלו, אך כל עניניו היה בסתר. היה

²⁰ "יהי אור" לרבי יאיר שווארצמאן ז"ל ירושלים תשע"ה עמ' רי.
²¹ "יהי אור" לרבי יאיר שווארצמאן ז"ל ירושלים תשע"ה עמ' ריג-ריד.

מתפלל ועושה קידוש ואומר אשר יצר הכל מתוך הסידור, מלה במלה בלחש כאיש כפרי, ולא נראה התפעלות, והיה איש בעל רוח הקודש²².

מה לך אצל אגדות

בעיר מוש היה מגיד שיעור ב'עין יעקב' בין מנחה למעריב כפי שהיה נהוג בתפוצות ישראל. יום אחד הפסיק הלה ליתן השיעור, כששאל לו רבי יחיאל מדוע הפסיק השיעור, ענה, כי בדעתו להספיק ללמוד יותר בעיון. רבי יחיאל הקפיד עליו ואמר בלשון חז"ל "מה לך אצל אגדות כלך לך אצל נגעים ואהלות"²³, רצה לומר שבזה שפסק ללמד אגדות גורם לעצמו נגעים, ומאז באו עליו צרות והיזקות ר"ל²⁴.

בהתהלך תנחה אותך

אחד מאנשי עירו במוש, ושמו חאניע, ורבי יחיאל שאל לו כמה פעמים, הלא אתה יודע היטב ללמוד גמרא, ומדוע לא תלמוד? ובכל פעם התנצל האיש שהוא טרוד מאוד, כי עליו לעמוד בחנות כל היום ובלילה עליו לערוך החשבונות של אלו שלקחו בהקפה.

פעם אחד כשהלך מבית המדרש לביתו יצא אחריו רבי יחיאל ואמר לו בניגון: חי נפשי, בהתהלך תנחה אותך, בשכבך תשמור עליך, והקיצות

²² "אור ישרים – מירא דכיא" לרבי משה חיים קליינמאן ז"ל אשדוד תשס"ב עמ' כה הערה 13.

²³ חגיגה יד.

²⁴ בשם הרה"ח רבי אברהם פנחס שרשבסקי ז"ל ששמע מרבי משה מידנער ז"ל "אשרי האיש" מכפי שנשמע מפי מוה"ר יעקב אשר ארקוביץ ז"ל מבראנוביץ ירושלים תשע"א עמ' קעז.

בדומה לזה מצאנו ב"כתבי רמ"מ" ירושלים תשע"ח עמ' שלד שרבי לייב זצ"ל הדין ממוש אמר לרבי יחיאל שיצוה לאחד שיאמר שיעור עין יעקב ברבים. והשיבו, וכי אומרים לו לאדם חטא בשביל שיזכה חבירך? וביאור כי ענין הגאווה וההתנשאות לדרוש ברבים. וד"ל.

היא תשיחך.. ונכנסו הדברים בלבו כל כך עד שבמשך שנה ומחצה לא היה מסוגל לנתק את עצמו מן הגמרא, וגם אח"כ עסק תמיד בתורה מכוח השפעת הדיבורים הכבירים²⁵.

הוכח תוכיח

הבית המדרש במוש

אחד מאנשי העיר מוש ורבי אברהם לעווין שמו²⁶, בעל פונדק בעיר והתפרנס בהרווחה, התאונן לפני רבי יחיאל שלא מצא מוסד מתאים בעיר לחנך את צאצאיו בדרך ישראל סבא. שאלו רבי יחיאל ומה תעשה בדבר זה? הלה השיב שבכל עת האפשר מדבר על לבם של האנשים אבל כנראה שלא השפיע עליהם די צרכו. רבי יחיאל פנה אליו באמרו הלא התורה חייב אותנו במצות תוכחה, 'הוכח תוכיח' – ואמרו חז"ל 'עד כדי הכאה'...

הלה אף שבטבעו היה אדם צנוע ונחבא אל הכלים, נכנסו הדברים בלבו, קם ועשה מעשה, ולא נתן מנוחה לראשי הקהילה בעיר, הטריד את

²⁵ "מעשי אבות" אות סט. ובנוסח אחר קצת ב"יהי אור" לרבי יאיר שווארצמאן ז"ל ירושלים תשע"ה עמ' ריד.

²⁶ ברבות השנים העתיק מושבו לבראנוביץ.

מנוחתם, עיכב קריאת התורה מדי שבת בשבתו, עד שטיפלו בענין וסידרו על צד היותר טוב.²⁷

הכל בידי שמים

כמו כן פעם אמר על איזה ענין שהיה נדמה כי מעשי ידי אדם גרמו זאת ואמר בזה"ל: בידים? בידים? ..ס' איז אלץ בידי שמים! וכי מי עשה שהידיים יעשו כך, הלא הקב"ה עשה זאת. המאמין לא יחוש, בודעו שכל התנאים האלו הם מיד הקב"ה.²⁸

השגחה פרטית

פעם היה שריפה, ורבי יחיאל עמד על רגליו והכריז כי הפמליא של מעלה יושבת עתה ודנים לגופו של ענין 'אויף יעדער שינדיל' מקרשי גגותיהם של יהודים האם ישרף או לא, והכל בהשגחה פרטית.²⁹

יהודים במוש

כוונות התקיעות

פעם בראש השנה עיכב את התקיעות כי ראה מבעד החלון ש"דבר אחר"

²⁷ "גדולי הדורות" לרבי יחיאל מיכל בן רבי משה אהרן שטערן חלק ב עמ' 606.

²⁸ יום ההולדת ומשמעותו עמ' פט.

²⁹ "תורת אבות" מאמר אמונה ובטחון בשם הרה"ק מקאברין זי"ע.

נכנס לשדה תפוחי אדמה בבעלותו של יהודי ונובר בקרקע ועושה שמות, והמתין בתקיעות עד שגרשוהו משם³⁰.

מצה שרויה

בעיר מוש בימי הלעכויער היו אוכלים שרויה בפסח, ורק ג' אנשים הרב רבי יחיאל האב"ד [הוא הרה"ק ר' יחיאל ממוש], וזכריה אביו של יעקב לייב, ועוד אחד [לא היו אוכלים מצה שרויה], וקמח מרצקע טחונה [=קמח קטניות] היו אוכלים כולם, לבד הרב ר' יחיאל.

פעם אחת אמר הלעכויער בעת שהביאו הקמח מרצקע, אמר: הראו לי המרצקע, ותחב כפו ולקח בכפו מערצקע, והראה שנמצא שם חטה אחת, ופקד שלא ישתמשו עוד מערצקע לפסח, ואמר ע"ז מרן ז"ל: גלוי וידוע שלא היה שם חטה, כי הכיר את האנשים הבודדים [את] המערצקע שהיו חסידים כשרים, ובדקו אחת לאחת, ורק רצון יראיו יעשה, שלא היה ברצון הלעכויער שישתמשו [במצות מקמח קטניות], ועל כן נתהוה זה. [שימצאו חטה לאחר הברור].

³⁰ "מאמר מרדכי" סיפורי מוהר"ר מרדכי חיים מסלאנים זצוק"ל ירושלים תשס"ה עמ' שפה. ושם שכשסיפרו זאת להאדמו"ר מהר"א מסלאנים- בראנוביץ זי"ע נענה ואמר שזה יותר חשוב לו מכל הסיפורים. וביאר הרה"צ רבי מרדכי חיים זצוק"ל, הרי זה הוא כל כוונת התקיעות, פארטרייבען דעים חזיר פון יודישען פעלד... ראה ב"באר הפרשה" פרשת במדבר הערה עה. הרה"ק רבי יחיאל ממוש זי"ע נכנס פעם אל בית מדרשו לתקיעת שופר, וכבר עלה על הבימה, ולא אבה לתקוע בהראותו שבסמוך עומד 'דבר אחר' האוכל ומכלה פירות בשדהו של אחד היהודים, ולא יוכל לתקוע עד שגרשוהו משם. ואכן שני אברכים יצאו וגירשוהו ומיד החל בתקיעות. סיפר הרה"ק ה'בית אברהם' זי"ע סיפור זה, ונענה ואמר 'אזא מעשה פון דער מוש'ער האב איך נאך נישט געהערט' (סיפור נורא כזה מהרה"ק ממוש עוד לא שמעתי), נענו החסידים ואמרו, שלבטח התלהבותו של הרבי היא ממעשי החסד והצדקה של הרה"ק ממוש, שאף בזמן מרום קודם תקיעת שופר דאג לשדהו של יהודי (כדוגמת המסופר על הרה"ק רבי דוד מלעלוב זי"ע שמצאוהו קודם תפילת 'כל נדרי' כשהוא מנדנד תינוק בעריסתו אשר אמו עזבתו והלכה לביהכ"נ, כי זה כל מהותם של צדיקים, שאף בזמנים אחוזי שרעפים זוכרים הם את עם ה' לעשות עמהם חסד ואמת). אך ה'בית אברהם' נענה ואמר בלהב, 'מדוע אינכם מבינים עמקות המעשה, הרי כל כוונת התקיעות היא לעקור את ה'דבר אחר' מכרם ה' צבאות בית ישראל', כי זהו כל התקיעות שכל אחד יעקור את כל הרע מגופו רוחו ונשמתו.

מצות עשה

פעם אחת מת חובש העיר שהיה ידוע כאיש פשוט מאד, והטריח רבי יחיאל את עצמו ללוותו, כשמקורביו הביעו בפניו תמיהתם על כך, אמר להם, מה אתם רוצים ממנו והלא קיים יהודי זה חמשים מצוות עשה במשך ימי חייו, שהרי צם חמשים פעמים ביום הכפורים...³¹.

גילוי צדיקים

רבי יחיאל כמעט ולא היה הולך להשתתף בלוויית המת. פעם הלך לאיזה לוויה, והיה לפלא. כששאלו אותו על כך, אמר שהנפטר היה נכד הצדיק רבי משה איוויער שכבר נפטר לפני זמן, והיות שהוא יבוא על הלוויה וכבר זמן ארוך שלא נתראו, על כן הלכתי לשם.³²

כולם ישבעו

הרה"צ רבי יהודה לייב סלאנים זצ"ל ראה פעם בחלומו את רבי יחיאל, ושמח עמו ורקדו יחד בשמחה הניגון "ישמחו במלכותך" ואמר לו רבי יחיאל – אבאר לך זה הניגון, "כולם ישבעו" – כולם! הכוונה אפילו אלו שבגן עדן ובעולם האמת, גם שם, כולם ישבעו ויתענגו מטובך, מהטוב שהשי"ת משפיע לישראל בעולם הזה...³³

³¹ בשם הרב יוסף קאסטעל ז"ל "מזקנים אתבונן" ממה שסיפר מוהר"ר רבי ישראל שמעון קאסטילעניץ ז"ל ירושלים תשס"ז עמ' קלג-קלד.

³² "יהי אור" לרבי יאיר שווארצמאן ז"ל ירושלים תשע"ה עמ' ריא.

³³ "מאמר מרדכי" סיפורי מוהר"ר מרדכי חיים מסלאנים זצוק"ל ירושלים תשס"ה עמ' שפו. ושם שכשסיפר הר"ל דבר זה לפני הס"ק מסלאנים זי"ע אמר לו זה אינו סתם חלום וכי יש אמת בגו, וגם לו נפל פירוש זה ברעיונו.

קורצע העראלאך – לאנגע יעראלאך

פעם אחד הגיע ילד קטן לבית הכנסת, שאמו גזזה לו השערות כדרך המתחדשים, שהשאירה לו על הראש שיער מגודל במקצת. כשרבי יחיאל הבחין בכך פנה אליו באמרו שלא יאות לילד יהודי להסתפר באופן כזה.

הילד רץ בבהלה לבית אמו, וסיפר לה דברים כהווייתן, כשאן שמעה אמו את דבריו מיד גזזה לו השערות כמנהג היראים. כשחזר לבית הכנסת ניגש הילד לרבי יחיאל להראות לו כי תיקן את המעוות, נענה אליו רבי יחיאל 'קורצע העראלאך, ליינגע יעראלאך' [שערות קצרות, שנים ארוכות (כאומר: קצרת את שערותיך, לכך תזכה לחיים ארוכים)]. וכך הוה. הילד הנ"ל האריך ימים וחי יותר ממאה שנים. וקראו לו על שם המאורע 'לייב'שקע דער שערער' [הספר]³⁴.

ציון הרה"ק מלעכאויטש

יחיד שבדור

רבו הרה"ק רבי מרדכי
מלעכוויטש העיד עליו:
במופתים הוא יחיד שבדור³⁵.

³⁴ בשם הרב יוסף קאסטעל ז"ל. רבי יוסף נולד הרבה שנים לאחר הסתלקות רבי יחיאל ועוד הכיר את האיש. והיה מספר שבנו של לייבישקע הנ"ל היה אומר: מין טאטע אפילו מען וועט איהם שיסען מיט א ביקס וועט ער נישט שטארבען, ווייל ער האט דאך די ברכה פון רבי יחיאל [אבי, אפילו אם יירו בו בו באקדח, לא ימות, שהרי נתברך מפיו של רבי יחיאל]. "מזקנים אתבונן" ממה שסיפר מוהר"ר רבי ישראל שמעון קאסטילעניץ ז"ל ירושלים תשס"ז עמ' קלד. גם בספר זכרון "בראנוביץ" עמ' 220 ושם שלייבושקה היה יושב מאחורי התנור בבית החסידים של קוידינוב בבראנוביץ. ושבנו היה יחיאל משה בעל עגלה.

³⁵ אנציקלופדיה לחסידות יצחק אלפסי חלק ב עמ' רכב.

ותגזר אומר ויקם

הרה"ק רבי משה מקאברין זי"ע העיד עליו כי נתקיים בו מאמר הכתוב³⁶ ותגזר אומר ויקם לך. שכל מה שכפי שהיה מוצא מפיו מדבריו לא נפל ארצה, ונתקיימו במילואו³⁷. גם אמר עליו שהוא מבחינת בחלום אדבר בו.³⁸

נטורי קרתא – שומר העיר

כל ימיו שרבי יחיאל שימש אב"ד מוש לא שלטה בה שום מגיפה או מחלה, ולפעמים ראו אותו מסתובב בלילות בסמטאות העיר מוש וצועק: ..נישט דא! ..נישט דא!³⁹.

פעם טרף זאב ילדה ליד העיר מוש, וטען רבו הלעכוויטשער על רבי יחיאל, למה לא שמר את העיר ממקרה כזאת, ורבי יחיאל השתמט כי יש לו שמירה על כל העיר והסביבה מחוץ לעיר, אבל זה כבר היה מחוץ לגבולו⁴⁰.

³⁶ איוב כב כח.

³⁷ תורת אבות – מעשי אבות אות עא.

ובנוסח אחר ב"מזקנים אתבונן" ממה שסיפר מוהר"ר רבי ישראל שמעון קאסטילעניץ ז"ל ירושלים תשס"ז עמ' קל, שבענין של ותגזר אומר ויקם לך, היה רבי יחיאל יחיד בדורו.

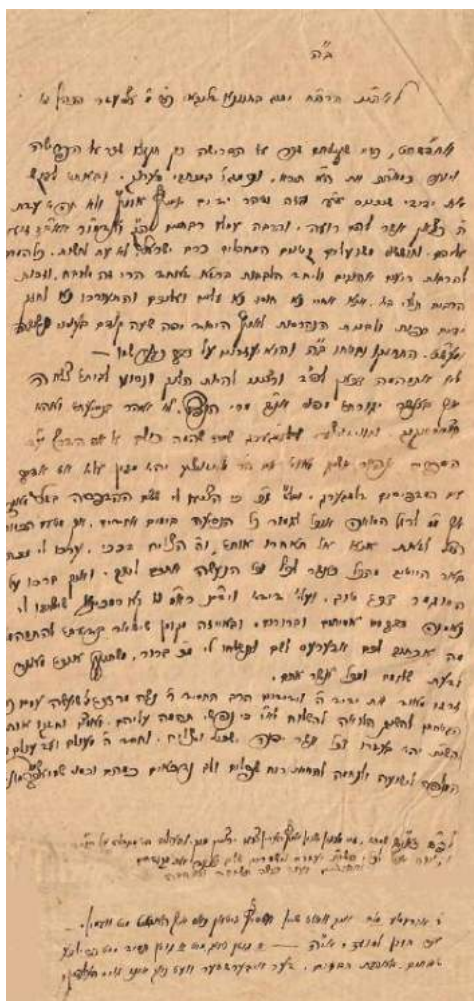
³⁸ ר"י שו"ב.

³⁹ "מאמר מרדכי" סיפורי מוהר"ר מרדכי חיים מסלאנים זצוק"ל ירושלים תשס"ה עמ' שפז. וכן סיפר הרב יוסף קאסטעל ששמע מזקני העיר מוש שלעיתים קרובות בפרט בעיתות מגיפות ומחלות שפקדו את העיירות הסמוכות היה רבי יחיאל מסתובב באישון לילה סביבות העיר, והיו שומעים אותו אומר דא ניט, דא ניט, והיה נראה כמי שמגרש את המזיקים "מזקנים אתבונן" ממה שסיפר מוהר"ר רבי ישראל שמעון קאסטילעניץ ז"ל ירושלים תשס"ז עמ' קלד.

⁴⁰ "יהי אור" לרבי יאיר שווארצמאן ז"ל ירושלים תשע"ה עמ' ריא.

רופא חולים

כתי"ק מהר"ש מסלאנים

מספרים שרבי יחיאל אמר
פעם לאחד שחלה שימסור את
המחלה שלו לגוי ועי"ז יבריא, וכך
הוא.⁴¹

מחיה מתים

אדמו"ר מהר"ש מסלאנים
זי"ע אמר שרבי יחיאל היה בכוחו
להחיות מתים.⁴²

מצרף א"ע לבי"ד עם הרמב"ם והרי"ף

רבי יחיאל היה הולך
לפעמים לבקר חולים, ואמרו שכל
חולה שרבי יחיאל טורח א"ע
לבקרו, סימן הוא שימות מחולי
זה.

פעם כשהלך לבקר את
החולה, ובבואו לשם התחילו בני
הבית לבכות, כי חששו שקיצו של החולה קרוב. ושאל רבי יחיאל על דבר
הבכיה, וענו שמקובל אצלם שכל חולה שהוא מבקרו סימן שימות..

⁴¹ "אשרי האיש" מכפי שנשמע מפי מוה"ר יעקב אשר ארקוביץ ז"ל מבראנוביץ
ירושלים תשע"א עמ' קעט.

⁴² "מזקנים אתבונן" ממה שסיפר מוהר"ר רבי ישראל שמעון קאסטילעניץ ז"ל ירושלים
תשס"ז עמ' קל.

ועיקם רבי יחיאל בשפתיו והלך לבית המדרש והתיישב ללבן סוגיא עמוקה בהלכות טריפות במה שדנו הפוסקים באותו ענין שהאיש ההוא חלה בה, וכשסיים את לימודו נעמד ואמר – הנה זה עכשיו עלה בידינו שלדעת הרמב"ם והרי"ף אינו טריפה, ובכן הננו מצרפים את עצמינו עליהם להיות בית דין של שלשה והננו פוסקים שיבריא זה האיש מחליו, ויצא ואמר למשמשו כמדומני שאין זה חולי קשה אלא שצריך להזיע...

רבי יחיאל פשט את מעילו ונתנו ביד משמשו להוליכו אל בית החולה ולהניחה עליו, כשיצא המשמש נדמה לו כי כל הדרך מלאה עגלות ותעה בדרכו איזה זמן, עד שהגיע לבית החולה והניח עליו את המעיל, והתחיל להזיע והבריא⁴³.

דיני נפשות

פעם חלה רבי משה אהרן משמשו של רבי יחיאל על מחלת ריאות, ואסף רבי יחיאל בית דין של שלשה דיינים ופסק כי מחלה זו לפי הלכה כשר. ורבי יחיאל הכריז כשר, כשר, וכולם כאחד ענו אחריו כשר, כשר.

כשסיפר רבי משה מידנער ז"ל הסיפור, שאל מי שהוא ומה היה לבסוף עם משה אהרן? והיה נוכח שם בנו של רבי משה אהרן, שקראו לו ר' זלמן מרדכי, הצביע עליו רבי משה, האתם רואים שאח"כ נולד לו בנו רבי זלמן מרדכי, הרי לפניך שהבריא⁴⁴.

⁴³ "מאמר מרדכי" סיפורי מוהר"ר מרדכי חיים מסלאנים זצוק"ל ירושלים תשס"ה עמ' שפה-שפו

מצאנו בספר "נר מערבי" עמ' פו אנו מוצאים את הרה"ג רבי משה פסטרינר בן רבי דובער ז"ל דיין בבית דינו של רבי יחיאל אב"ד מוש.

⁴⁴ "יהי אור" לרבי יאיר שווארצמאן ז"ל ירושלים תשע"ה עמ' ריד - רטו.
לאחר פטירת רבי יחיאל היה רבי משה אהרן נוסע אל הרה"ק מקאברין זי"ע, וראה בספר "מסוד שיח חסידים" לרבי אהרן סורסקי שליט"א עמ' 75 פעם הלך משה אהרן רגלי אל הרה"ק מקאברין זי"ע במסע זה מדד בשעלו כמרחק מאתיים קילומטער, בצהרי יום שישי הספיק להיכנס לעיירה, ובידעו כי הרבי מקדים לקבל שבת מוקדם בעוד היום גדול הניח את צורו ומקלו-משענתו מתחת לגשר במבואות העיר. משם פנה בידיים ריקות ישר לביתו של הקאברניער, ואך הנה התחרט וחזר על עקבותיו ליטול את

פודה ומציל

פעם נסע אחד מאנשי העיר למדינת אמעריקא והשאיר את אשתו וילדיו, בלילה אחד באמצע הלילה קרא רבי יחיאל למשמשו ר' משה אהרן ואמר לו בוא נלך ונראה שלום האשה ובניה, רבי משה אהרן תמה הלמה צריכים ללכת דייקא בלילה בעת שכולם ישנים על מיטתם, וכי מוכן לילך מחר בבוקר מיד.

רבי יחיאל התעקש לילך ותיכף ומיד, קמו והלכו לבית האשה, כשבאו לביתה דפקו בדלת ולא פתחו, רבי יחיאל פנה למשמשו שיקח קרדום בידיו לשבור את הדלת, כשפרצו את הדלת ראו כי כולם שכבו שם בהתעלפות, כי תנור העץ שחיים את הבית הוציא עשן מחניק, ובאם היו מאחרים ובאים רק בעוד שעה כבר היו ישנים לעולם.⁴⁵

ברכת פרידה

אנשי העיר מוש היו כל כך קשורים אל רבם, שכל דבר קטן כגדול הביאו אליו, ולא זזו ידם מבלי לשאול ממנו הורמנא ורשות, ולא עשו שום דבר ללא ברכתו. וכשהיו יוצאים לדרך היו נוהגים לבוא אליו מקודם ליקח ברכת פרידה.

פעם אחת חשב לעצמו אחד מהבעלי עגלה וכי מחויב אני להיפרד בכל פעם שאני יוצא את העיר מרבי יחיאל, הפעם אסע מבלי להודיעו על כך. בבוקר מוקדם קם ויצא לדרכו, כשאך עבר כבדת דרך לפתע נשבר לו אחד מאופני העגלה, שעה ארוכה עמל שם לתקנו כראוי עד שהעלה בידו והמשיך בנסיעתו. לא עבר זמן רב ולפתע נשבר לו ה'לאביע' שהוא אחד

מקל ההליכה עמו, באמרו לנפשו, וכי כך עושים לבני לוי? אני לבדי אזכה לשמוע את תפלת הצדיק, והמקל שצעד עמדי לאורך כל הדרך ישאר פה? והיו שאמרו, כי מרוב שפלות רוחו הרגיש רבי משה אהרן כאילו הוא והמקל שווים...⁴⁵ "יהי אור" לרבי יאיר שווארצמאן ז"ל ירושלים תשע"ה עמ' ריא.

תולדות הרה"ק רבי יחיאל אב"ד מוש זי"ע

מקרשי העץ היוצאים מהעגלה אליהם קושרים את הסוס. הבעל עגלה עמד שם אובד עצות והמתין עד שיעבור שם מאן שהוא בדרך שם שיוכל לבוא לעמוד לעזרתו, עד שלאחר שעות ארוכות שהיה לו ברשותו חבל ועזר לו לקשור את הסוס להעגלה בחבל שישמש לו במקום הקרש.

הבעל עגלה חזר על עקבותיו ושם פעמים חזרה לעיר, ונכנס אל רבי

יחיאל לשפוך לפניו מר לבו ועל שעבר עליו יום קשה. השיבו רבי יחיאל במתק לשונו: וואס וואלט דיר גיהארט ווען דו קומסט מיר זאגען 'זייט געזונט' און איך וואלט דיר גיזאגט 'פאר געזונטער הייט'. [מה] היה איכפת לך אם היית נכנס אלי לומר 'שלום' והייתי אומר לך 'סע לשלום'.

העיר מוש

בפעם אחרת

הוצרך אחד מדרי העיר לצאת ולבוא באותו היו כמה פעמים, ונתעצל מלהיכנס כל פעם שוב

אל הקודש פנימה לרבי יחיאל להיפרד ממנו לשלום, כשיצא מהעיר הסתבך ענף עץ גדול באחד מאופני עגלתו, וכשהעגלה התחיל להניע נתגלגל עמו העץ, כך שבכל שהסתובב בגלגל ורעש וקיבל מכה בראשו מהעץ. והוא ברוב תמימותו לא ההין להסתובב לראות את מכהו, בחושבו שבודאי עקב הקפדתו של רבי יחיאל אירע לו כך וכי מן הסתם אחד מהחיצונים נכרך לו מאחוריו וזה שמחלק לו מכות על שלא נכנס להיפרד ממנו..

בקושי גדול חזר לעירו, מיד נכנס לרבי יחיאל לספר לו את תלואותיו ולהתנצל לפניו. כשאך דרך מפתן ביתו של רבי יחיאל נענה אליו במתק לשונו: 'וואס וואלט דיר גיהארט ווען דו קומסט מיר זאגען זייט געזונט און איך וואלט דיר גיזאגט פאר געזונטער הייט'. [מה היה איכפת לך אם היית נכנס אלי לומר 'שלום' והייתי אומר לך 'סע לשלום']⁴⁶.

הפסד שני רובל

אנשי הרה"ק מקאברין שגרו בעיר מוש היו נוהגים לפני שיצאו לדרכם לקבל פני רבם בקאברין היו נכנסים אל רבי יחיאל לקבל ברכת פרידה והיו מניחים לפניו שני רובל. לימים התיישבו ונסעו לקאברין מבלי להיפרד ממנו. בדרכם התנפלו עליהם גזלנים אשר תבעו מכל אחד מהם שני רובל!.

כשחזרו למוש, נכנסו אליו והתנצלו, אמר להם: 'וואס וואלט איך גיהארט ווען איהר זאגט מיר זייט געזונט, און איך זאג איך פאהרט געזונט?..' [ומה היה איכפת לכם לבוא אלי להיפרד ממני ולומר לי היו בריאים, ואני הייתי אומר לכם סעו לשלום]⁴⁷.

הנותן שלג כצמר

כשהיו באים להיפרד ממנו בימות החורף היו שואלים אותו האם כדאי לצאת את העיר בסוס ועגלה או להעדיף 'שליטען' [מזחלת] שמתאים יותר לרכוב עליה בעת השלגים, והיה עונה לכל אחד כפי צרכו.

⁴⁶ "מזקנים אתבונן" ממה שסיפר מוה"ר רבי ישראל שמעון קאסטילעניץ ז"ל ירושלים תשס"ז עמ' קלב.

⁴⁷ "מאמר מרדכי" סיפורי מוה"ר מרדכי חיים מסלאנים זצוק"ל ירושלים תשס"ה עמ' שפז.

פעם אמר לאחד השואלים שיצא עם 'שליטען', למרות שבאותו יום היתה השמש זורחת על הארץ ולא היה נראה כלל שעומד לרדת שלג. נענה השמש רבי משה אהרן בתמימותו שהיה תמים וקצר דעת: 'אין אלעס דארפט איהר זיך אריין מישען' [בכל דבר אתם צריכים לחוות דעתכם?]. הרי רואים אתם את השמש זורחת, ומדוע תאמרו לו לצאת עם שליטען. והשיב לו רבי יחיאל ומה איכפת לך מה שאני אומר. כמובן שהשואל ציית לרבי יחיאל, ותוך כמה שעות נתקדו השמים בעבים והתחיל לירד שלג כבד. ובאם היה יוצא עם עגלה לא היה יכול לחזור לביתו⁴⁸.

כמו כן היו סוחרים באים אליו היות שיוצאים לדרך בכדי לקנות ממנו שלג, דהיינו שיברך אותם שירד שלג כדי צרכם, ויותר היה קל להם לנסוע ולשאת סחורה על השליטען. פעם כשנפרד מכמה אנשים לאחר שלקח מהם מעות על שלג, יצא משמשו רבי משה אהרן לחוץ והביא קצת עפר מהאדמה, ונכנס לרבי יחיאל בטרוניא כי הלא לקח מהם מעות על שלג והלא תראה את הארץ יבשה, ומיד ירד שלג⁴⁹.

צופה ומביט בצרכי העיר

במוש היו בעלי בתים שנתפרנסו ממסחר הפולווער, שהיה אסור על פי החוק להחזיקו מבלי רשיון. פעם אחת שלח רבי יחיאל למסור בשמו לכל המתעסקים בכך להוציא את כל הפולווער (אבק שריפה) מהבתים. והתברר שאח"כ באו אנשי הצבא לערוך חיפושים בבתי העיר באם נמצא ברשותם פולווער שהיה אסור להחזיקו עפ"י חוקי ותכסיסי המלוכה.

⁴⁸ "מזקנים אתבונן" ממה שסיפר מוהר"ר רבי ישראל שמעון קאסטילעניץ ז"ל ירושלים תשס"ז עמ' קלג.

⁴⁹ "יהי אור" לרבי יאיר שווארצמאן ז"ל ירושלים תשע"ה עמ' ריב.

אח"כ התבטא רבי יחיאל לפני אחד ממקורביו, הסובר אתה שזה מופת? לאו דוקא, אלא שבעת שעמדתי בתפלת שמונה עשרה⁵⁰ עלה כמה פעמים במחשבתי..פולווער..פולווער, וחשבתי מה לי ולצרת הפולווער, וכי שלחתי את ידי במסחר הפולווער? והבנתי שמן הסתם עלה במחשבתי לצורך אנשי העיר וכי צריך להוציאם מהבתים, ועל כן צויתי להוציאם⁵¹.

בנין בית החסידים במוש

הפקעת השער

אחד הגיע פעם לרבי יחיאל למכור נעליים, וביקש עבורם מחיר מופרז. ושאלו רבי יחיאל הלא עור יש לקנות כל כך בזול, ומדוע תבקש מחיר מופלג כ"כ? ותיכף הוזל השער ומחיר העור ירד פי כמה.

אחד מאנשי העיר שלמסחרו עסק בעורות, הגיע לפניו בטרונאי ששלח מסחרו בעורות, וזה עכשיו נגרמו לו הפסדים גדולים מירידת מחירם. ואמר לו רבי יחיאל לא ידעתי

⁵⁰ ו"א שתיכף בקומו בשנתו בבוקר.

⁵¹ "מזקנים אתבונן" ממה שסיפר מוה"ר רבי ישראל שמעון קאסטילעניץ ז"ל ירושלים תשס"ז עמ' קל. "יהי אור" לרבי יאיר שווארצמאן ז"ל ירושלים תשע"ה עמ' ריא. "אור ישרים – מירא דכיא" לרבי משה חיים קליינמאן ז"ל אשדוד תשס"ב עמ' כה ומסיים ראה גודל קדושתו, ומפליגים עליו כמה וכמה מעשיות נוראים ונפלאים. וב"אשרי האיש" מכפי שנשמע מפי מוה"ר יעקב אשר ארקוביץ ז"ל מבראנוביץ ירושלים תשע"א עמ' קעח הוסיף שאמר זאת לרבי משה אהרן המשמש בק' היה עובד בריחיים ואמר שמי שיעזור לו לסובב הגלגל ישלם שכרו במיטב בסיפור מרבי יחיאל.

שאתה עושה מסחר בעור, היה עליך לספר לי על כך⁵².

כופר נפש

רבי יחיאל היה מסתובב ביום הכפורים בבית הכנסת ומסתכל ומתבונן בפני המתפללים, והרבה פעמים היה אומר לאחד שיקבל ע"ע להביא לו מיד אחר יום הכפורים שלש רובל, ולאחד היה מצוה להביא חמש רובל וכדו'. ואם היה אחד אומר שאין לו מאין להביא, שרובם ככולם היו שם עניים מרודים, היה אומר לו שימשכן את הכר שלו ויביא, באומרו שאין דרך להמלט מכך, כי הוא חייב כופר נפש⁵³.

מציל מרדת שחת

פעם היה צורך לחזק בבדק הבית של הבית הכנסת במוש, ושכרו עמה בעלי עגלה גוים וגם יהודי אחד ביניהם להובלת חול למילוי הרצפה. המעשה היה בערב שבת, רבי יחיאל היה בדרכו לבית המרחץ, כאשר הבחין את הבעל עגלה היהודי ביניהם, ששמו היה חיים. רבי יחיאל עמד מלכת, וקרא לו, וביקש ממנו שילך לביתו ויכנס לשם וימתין עד שישוב.

כעבור שעה חזר רבי יחיאל מהמקוה, ופנה אליו שכעת יכול כבר ללכת לעבודתו. הדבר עורר רוגזו של חיים שהיה עני וזה עכשיו הפסיד שני זהובים חלף עבודתו, אך כבש כעסו ובלם את פיו בשתיקה.

⁵² "מאמר מרדכי" סיפורי מוה"ר מרדכי חיים מסלאנים זצוק"ל ירושלים תשס"ה עמ' שפז.

⁵³ בשם הרב יוסף קאסטעל ז"ל "מזקנים אתבונן" ממה שסיפר מוה"ר רבי ישראל שמעון קאסטילעניץ ז"ל ירושלים תשס"ז עמ' קלה.

משהגיע להר החול שברחוב סלאנים, ליד טחנת הרוח, ראה במפולת גושי אדמה שניתקו מן ההר וקברו תחתיו את שותפיו לעבודה – העגלונים הנכרים. רק אז הבין כי הצדיק הציל את חייו באופן פלא⁵⁴.

פדיון שבויים

הרבה סיפורי מופת מסופרים אודות רבי יחיאל, בזמנו היה בחור שקראו לו בשם יואל, הלה היה בחור שובב וכו' והיה מחזיק ברשותו תדיר מקל עץ ולעיתים היה משתמש בו לרעה שהיה מכה בו את מי שהכעיסו וכדו'. פעם אחת הסתכסך עם נכרי והלקהו במקלו כדי מיתה עד שהרגו ר"ל. כמובן מיד תפסוהו ונתנו אותו בבית הסוהר.

אבי הבחור ששמע על כך נבהל מאד בחשבו מי יודע במה יתנכלו על הנער ומה יעשו לבנו בבית המשפט ובמה ידונוהו, ורץ לביתו של רבי יחיאל ושפך לפניו את לבו המר. רבי יחיאל שאל את אביו למתי קבעו את משפטו, וענה כי בעוד עשרים יום בדעתם לשפוט ולחרוץ את דינו.

והוסיף לשאול האם יש עדים בדבר שראו את המחזה הלז, ענה לו שכפי הנראה יש להם כמה עדים על כך אך אינו יודע מי ומי הם העדים ומה טיבם, הרגיעו רבי יחיאל באומרו 'עס וועט זיין גוט'. בתוך הזמן ההוא עד לעריכת המשפט מתו במוש כמה גוים צעירים לימים ויהי לפלא, יען כי מיתתם היה מחוץ לדרך הטבע.

ביום המשפט התבררה שכל העדים שהיו צריכים להעיד בדבר משפטו מתו, וכשלא מצאו מי שיוכל להעיד לפני השופטנא שלחוהו לחפשי...⁵⁵

⁵⁴ ספר זכרון "בראנוביץ" עמ' 221 בשם הישיש רבי יצחק סקלאר.

⁵⁵ בשם הרה"ח רבי אברהם אשכנזי ז"ל ששמע מהזקנים בטבריה "מזקנים אתבונן" ממה שסיפר מוהר"ר רבי ישראל שמעון קאסטילעניץ ז"ל ירושלים תשס"ז עמ' קלג.

עמך עמי - עם רבי שלום וילייקער

רבי יחיאל היה אהוב מאד על אנשי עירו מוש והרגישו א"ע כשוה בשוה עמו. וכשהיו נגשים אליו לומר גוט שבת היו אומרים בזה"ל: גוט שבת רבי יחיאל.

פעם אמר אל האברכים: "יונגערלייט, וואס אנטלויפט איר פון מיר, ווען איך בין געווען א יונגערמאן בין איך פון רבי שלום'ס שטוב נישט ארויסגיגאנגען". [אברכים, למה אתם בורחים ממנו, כאשר אני הייתי אברך לא יצאתי מביתו של רבי שלום]⁵⁶.

תיקוני נשמות

רבי שלום וילייקער היה מתלמידיו המובהקים של הרה"ק רבי מרדכי לעכוויטשער זי"ע - שהתבטא עליו כי הוא בעל רוח הקודש.

פעם הגיע אליו בחלום חיים לייב טוחן החיטים מסטילוביץ, שבאותה העת כבר לא היה בין החיים, וסיפר לו שתוך כדי הכשרת טחנת הקמח לפסח נלכד הוא בין אבני הריחיים, שם מצא הוא את מותו. בחלומו מספר לו חיים לייב, כי לאחר מותו קברוהו חברי החברא קדישא בקבורת חמור, ולא התייחסו לכך שלמעשה היה הוא מת בדרך מצוה בעודו עוסק בהכשרת הטחנה לכלל יהודי העיר לקראת חג הפסח.

רבי שלום שהיה בעצמו יליד העיירה סטילוביץ השכים בבוקר ומיהר לנסוע לשם על מנת לעמוד על פשר הדבר, בדרכו סר לעיירה מוש על מנת לבקש את ריעו רבי יחיאל מושער שיסע יחד עמו על מנת לבדוק את הענין.

משהגיעו לעיר סטילוביץ מיהרו לכנס את חברי החברא קדישא לשואלם על פשר הענין ועל מה ולמה קברו את הטוחן בבזיון. נענו

⁵⁶ כנראה הכוונה להרה"צ רבי שלום וילייקער ז"ל.

החברים ואמרו – חיים לייב זה מסיטרא אחרא היה ויד ורגל היה לו עם כוחות אפלים – ניט גיטע, ואכן יאתה לו קבורת חמור.

לאחר שמיעת הטענות והעדיות בחרו רבי שלום ורבי יחיאל לצרף עליהם את הרב מהורודישיטץ על מנת שישמשו יחד כבית דין, ופסקו כי כל השמועות בעניינו של הטוחן – שחר אין להם. וכי גדלה מעלתו ונחשב כמתי בדרך מצוה, ועל כן מגיע לו מקום מכובד בבית החיים.

חברי החברא קדישא מיהרו לעשות כן, ואכן העבירו את עצמותיו של חיים לייב הטוחן למקום ראוי ומכובד, תוך שהם מבקשים ממנו מחילה בשם כל הקהילה.

גירוש דיבוקים

בנו של הטוחן מסטולוביץ חזר אחרי בת הגביר בעיירה, אבי הנערה לא ראה את הדבר בעין יפה, אך לא העיז להתנגד לכך, שכן נפל עליו פחד הטוחן שהבריות היו מרננים אחריו שהוא 'מכשף' גדול ויש לו עסקים עם שדות ורוחות.

לימים נהרג הטוחן בעת עבודתו על ידי תאונה, הטוחן נתרסק בין אבני הריחיים, גם דבר זה נתפרשה על ידי הבריות כנקמה מצד הרוחות והשדים, האיש נקבר לאח"כ כקבורת חמור, מאחורי הגדר בבית העלמין. לאחר המקרה כמובן אסר אבי הנערה על בתו כל פגישה עם הצעיר, כתגובה לכך דבקה רוחו של הטוחן המת בהנערה, הציק לה ולא השאיר לה מנוח.

האב השכול נסע למוש ועלה לביתו של רבי יחיאל, רבי יחיאל קם ונסע לשם, ושלח אחרי מנין יהודים לצאת על הבית הקברות להזמין את הברמינן לדין תורה. לפי הוראתו של רבי יחיאל פרשו מחיצה של בד⁵⁷, לפתע הבחינו צילו של המת ושמעו את לחשיו שמאחורי הווילון, רבי

⁵⁷ הזקנים ידעו לספר כי ביום ההוא פרצה רוח סערה שכמוה לא נהית שנים.

יחיאל השביע את הרוח שיעזוב את הנערה וישוב למנוחתו. ואכן כך הוה הרוח הרפה ממנה ורפא לה⁵⁸.

עניו מאד

רבי יחיאל היה בעיניו שפל ונבזה, וכשקראו לו בתואר 'רבי יחיאל' היה אומר: 'אויכט מיר א 'רבי' יחיאל, מען זעהט דאך וואס מען איז...' ⁵⁹.

כשקרא אותו פעם מאן – דהו 'רבי', נענה ואמר: "רבי איז דא אין קאברין, רבי שלמה חיים האט א גולדענער פיסק, איך קיין רבי בין איך ניט". ["רבי יש בקאברין, הרה"ק מקוידנוב (שמילא גם הוא את מקום הלעכוויטשער זי"ע) יש לו פה מפיק זהב, - אני אינני רבי!"]...⁶⁰.

בורח מן הכבוד

רבי יחיאל קבע מקום תפלתו בהלעכוויטשער שטיבעל בעיר, ואנשי הקהילה שהעריכוהו כראוי מאוד רצו שיקבע מקום תפלתו בבביהכ"ס הגדול של העיר מוש. פעם כשביקש רבי יחיאל שיוסיפו לו תוספת לדמי הרבנות כי אין הקומץ משביע, השיבו לו ראשי הקהילה – שהיו מתנגדים – שמוכנים להוסיף לו בתנאי שיקבע תפלתו בבביהכ"ס הגדול של העיר, ורבי יחיאל אכן העביר מקומו לשם משך זמן, אך לאחר זמן מה הפסיק וחזר

⁵⁸ ספר זכרון "בראנוביץ" עמ' 221 בשם הפנקס דק"ק סטולוביץ, ושם שגם 'אנסקי' חקר את המעשה והתעניין בקטע מעשה נורא זו. ושם גם בשם רבי יצחק (איזי) סקלאר ממוש כעת בארה"ב ששמע מבן שבעים בנו של רבי שלמה ישראל שהיה נוכח שם בשעת מעשה.

⁵⁹ "מזקנים אתבונן" ממה שסיפר מוה"ר רבי ישראל שמעון קאסטילעניץ ז"ל ירושלים תשס"ז עמ' קלא.

⁶⁰ "שבחו של אהרן" ירושלים תשס"ט עמ' קנה.

תולדות הרה"ק רבי יחיאל אב"ד מוש זי"ע

ללעכוויטשער שטיבעל, באמרו שאינו יכול לסבול רוב הכבוד שהעניקו לו שם.⁶¹

דרך ארץ קדמה לתורה

האדמו"ר מהר"ש מסלאנים זי"ע סיפר שרבי יחיאל היה אומר לעצמו בזה"ל: 'מילא יראת שמים האסטו נישט, האב חאטש'ע בוושה ודרך ארץ פאר'ן רבונו של עולם'.⁶²

האווהל הישן שעל ציון המהר"ש מסלאנים
בבביה"ח בווארשא

להתרחק מן הגאווה

מעשה בתלמיד חכם אחד בר אוריין בעיר מוש, שהיה מלמד ברבים שיעור גמרא בעיון, ולאחר זמן פסק מאמירת השיעור. שאלו רבי יחיאל על כך, והשיב לו שהפסיק את השיעור מפני ששקל בדבר ומצא בעצמו מחשבת התנשאות. והסכים עמו רבי יחיאל כי טוב עשה.⁶³

⁶¹ "מאמר מרדכי" סיפורי מוהר"ר מרדכי חיים מסלאנים זצוק"ל ירושלים תשס"ה עמ' שפה.

⁶² "כתבי רמ"מ" ירושלים תשע"ח עמ' תיד.

⁶³ בשם החסיד רבי אברהם פנחס שרשבסקי ז"ל בשם רבי משה מידנער ז"ל "אשרי האיש" מכפי שנשמע מפי מוה"ר יעקב אשר ארקוביץ ז"ל מבראנוביץ ירושלים תשע"א עמ' נג.

תפלה מבלי מחשבת התנשאות

פעם אחת היתה עצירת גשמים וחששו מרעב, בעת שהלך רבי יחיאל להתפלל מנחה, סיפרו לו האנשים, שיש חשש בצורת רח"ל. אחרי מנחה התיישב ללמוד ב'עין יעקב' ממס' תענית בעניני עצירת גשמים.

אחר כך אמר לאחד בפירוש מאמר חז"ל⁶⁴ שאפילו חסיד שבדור שיודע ללחוש והרבה תפלה ונענה וירדו גשמים ומגיס דעתו מביא חרון אף בעולם. ולכאורה מה אשם כל הדור במה שהוא מתגאה? אלא שהיה ראוי כי כל איש ואיש מישראל כשיתפלל לפני הקב"ה יענוהו תיכף ומיד וימלא כל חפצו, ובאופן כזה לא היה יכול החסיד להתגאות מאחר שהכל מתפללים ונענים, ועל כן מי גרם לכך שיצטרכו לתפלת הצדיק, הוי אומר זה שקלקלו הבריות את מעשיהם, והלא מתוך שתפלתו לבד נשמעת ולא של זולתו הביא את החסיד לידי גאות. וע"כ מביא חרון אף לעולם.

כשגמר רבי יחיאל את דבריו, אכן ירדו גשמי ברכה.⁶⁵

על מי מנוחות ינהלני

פעם ישב רבי יחיאל בביתו על הכסא ונפל מהכסא ונשברה רגלו של רבי יחיאל, אמר: כל העולם חושבים שאם הוא הולך בדרך סכנה וכדו' צריך רחמי שמים, אבל כשיושבים בבית על הכסא לא חוששים כל כך, אך

⁶⁴ תענית ח. חסיד שבדור שהירבה בתפלה ועלתה בידו ומגיס דעתו עליו מבוא אף לעולם.

⁶⁵ "מעשי אבות" אות עד.

ראה גם בספה"ק "תולדות יעקב יוסף" פר' חוקת אות יג בשם מרן הבעש"ט זי"ע שמעתי בשם מורי הא דאיתא בש"ס התפלל ונענה וכו', ואם מתגאה מביא אף לעולם וכו', והקשה מה חטאו העולם בזה? ומבאר שם כי על ידי שהם מחוסרי הימנותא שיש בעל היכולת וכל יכול מי שאמר לשמן וידליק יכול לומר לחומץ וידליק וזה מתפלל שידליק החומץ ונענה, ונראה בעיני העולם דבר תמוה, ועל ידי זה הוא מתגאה, א"כ הם הם הגורמים לכך.

גם אז צריכים רחמי שמים, ובזה אמר פירוש הכתוב על מי מנוחות ינהלני, גם כשנמצאים במנוחות ג"כ צריכים שמירה מהשי"ת⁶⁶.

הפיח בו קדושת שבת

פעם בא אליו אחד ביום רביעי בשבת, והאיש ההוא היה מלא דאגות צרות ואנחה מדוחק הפרנסה, ומצרת הבת שכבר הגיעה לפירקה וכו'. אמר לו רבי יחיאל בניגון של מה ידידות: היום כבר יום רביעי ועוד מעט מגיע שבת קודש והר' מיכלע ינגן מה ידידות. ושכח היהודי את כל דאגותיו כי הזריח בתוכו את קדושת השבת ונעשה מלא שמחה⁶⁷.

במסירות נפש מבטלים גזירות

כשיצאה דבר הגזירה שעל היהודים לספר פאות זקנם נכנס רבי יעקב לייב ז"ל⁶⁸ אצלו ועל השולחן היה מונח שולחן ערוך יורה דעה פתוח בהלכות יהרג ואל יעבור, ואמר בזה"ל: 'ווען מי וואלט גיהייסען אפשניידען וואלט מיר גארניט גיארט'. [אם היו מצוים אותי לגזור לא הייתי חושש כלל לפקודתם].

⁶⁶ "יהי אור" לרבי יאיר שווארצמאן ז"ל ירושלים תשע"ה עמ' ריב. וב"כתבי רמ"מ" ירושלים תשע"ח עמ' דש שרבי יחיאל אמר בשם הרה"ק מקארלין זי"ע 'אפילו אויף שטילע וואסער דארפסטו מיר אויך פירען. אן דעים אויברשטען קען מען גארנישט ואיני יכול לעשות בעצמי כלום'.

⁶⁷ "יהי אור" לרבי יאיר שווארצמאן ז"ל ירושלים תשע"ה עמ' ריא. זמירות לשבת קודש – ישמחו במלכותך עמ' סב.

⁶⁸ חתן ה'יסוד העבודה' זי"ע.

בשבת קודש אמר: 'דער שבת זאל זאך אננעמען פאר אידען די גזירה זאל בטל ווערען' [זכות השבת תעמוד לימין ישראל להיושע שתבטל הגזירה]. ובעזה"ש נתבטלה הגזירה⁶⁹.

כבוד האבות הקדושים

פעם אחת בחג הסוכות באו הבעלי בתים ממוש אל סוכתו, והיו משיחים על דא ועל הא, עד שרבי יחיאל ביקש מהם להפסיק בכך ולהחריש, ואמר בזה"ל: דרך ארץ מפני האבות הקדושים הנמצאים עמנו כאן עכשיו⁷⁰.

אין לו עליו אלא תרעומת

מעשה בשני בני אדם שהיה ביניהם סכסוך, ועלו לביתו של רבי יחיאל להתדיין לפניו, האחד טען על איש ריבו שהערים עליו בקנוניא, וכי נגרם לו מכך נזק כספי קשה. שמע רבי יחיאל טענותיהם של שני הצדדים, ולבסוף חרץ משפטם, שאין לחייבו בנזקי ממונות, ואין לו עליו אלא תרעומות. לשמע הפסק הכריז הנתבע, כי לא איכפת לו, וכי מצדו יתרעם

⁶⁹ "אשרי האיש" מכפי שנשמע מפי מוה"ר יעקב אשר ארקוביץ ז"ל מבראנוביץ ירושלים תשע"א עמ' קעט.

נוסח אחר ראה ב"מעשי אבות" אות עב בימיו יצאה גזירה במלכות רוסיא על היהודים לגזוז פאת זקנם. ורבי יחיאל היה מרעיש עולמות ועוסק בהלכות יהרג ואל יעבור, ובשב"ק כשאמר פיוט "מה ידידות" קרא באמצע: בימי מרדכי ואסתר נעמדה שב"ק להמליץ טוב בעד היהודים, הלוואי שגם עכשיו תעורר שב"ק רחמים עלינו. אחרי שבת מצאוהו מתהלך בשמחה גדולה, ואמר, אלמלי היה הקיסר ניקולאי יודע מזה, שיהודי יושב לו כאן מאחורי התנור ומפיר עצתו ומחשבותיו, היה מאבד עצמו לדעת. ואח"כ אכן נתבטלה הגזירה.

⁷⁰ "מעשי אבות" אות ע. וב"כתבי רמ"מ" ירושלים תשע"ח עמ' רלו שהבעלי בתים באו אצלו בחג הסוכות 'גוט יום טוב בעטין' ודיברו כולם בקול על המקרה שהשמש האט א פאטש גיגעבין א בעל הבית. רבי יחיאל מקודם לא הרגיש על מה שמדברים, האט ער א שריי גיגעבין, שא, דרך ארץ, די אבות זיינען דא.

הלה כפי שירצה. נתן בו רבי יחיאל עיניו, ופנה אליו, וכי לא ידעת כי מן התורה אין להתרעם על שום אחד מישראל, וכי כדאי הוא לך שאותך יוציאו מן הכלל ויתירו אותו להתרעם עליך?⁷¹

שמירת עיניים

על פיו של רבי יחיאל היה שגור דברי רבינו הרא"ש ז"ל⁷² בענין היזק ראייה שהחלון שבבית אינו עשוי בכדי להסתכל ממנו החוצה והלאה, רק שעל ידו יכנס האור בפנים. וכונתו משום שע"ז אפשר להכשל ח"ו בהסתכלות אסורה ר"ל⁷³.

דירתו של רבי יחיאל היתה בביהמ"ד סמוך להשטיבעל של החסידים. וכשנצרך רבי יחיאל ללכת מביתו לבית החסידים היה משנן בלכתו את הפסוק⁷⁴ ברית כרתי לעיני ומה אתבונן וכו'⁷⁵.

⁷¹ "הזהרו בממון חבריכם" לרבי אברהם טובולסקי בני ברק תשמ"א עמ' קו.
⁷² בבא בתרא פרק א סימן ב' וז"ל הרא"ש: שהחלון עשוי לאורה ולא להסתכל בו.
⁷³ "כתבי רמ"מ" ירושלים תשע"ח עמ' תקס ושם שהאדמו"ר מהר"ש מסלאנים היה חוזר על כך. "בית דלי" סיפורים מכתבי הרה"ח רבי יצחק דוד לידער ז"ל בני ברק תשד"מ עמ' ט.

ובמכתב מחסידי סלאנים המופיע בסוף ספר "אשרי האיש" ..שמעתי שרבי יחיאל זי"ע היה תמיד ע"י החלון והגב לרחוב ואמר שתועלת החלון הוא שהאור יכנס לבית ולא להסתכל לחוץ. כן ראיתי שפעם נסעו חסידי לעכוויטש ללעכוויטש ורבי יחיאל היה גם כן בתוכם באמצע הדרך חנו בקרעטשמע אז בעל האכסניא שאל לו מה אתם גם כן צריכים לנסוע ללעכוויטש אז רבי יחיאל פתח ספר (מהפוסקים הראשונים) מה שהיה מונח על השולחן ואמר אם היה המחבר עכשיו בדור הזה אז וואלט ער אויך גיפאהרען קיין לעכוויטש..

⁷⁴ איוב לא א.

⁷⁵ "אשרי האיש" מכפי שנשמע מפי מוה"ר יעקב אשר ארקוביץ ז"ל מבראנוביץ ירושלים תשע"א עמ' סז.

גודל חיבתו למען קופת ארץ ישראל

הרה"ק מלעכוויטש זי"ע מינה גבאים ומאספים לרכז את המעות שנדבו במשך ימות השנה, ביניהם את הגה"ק רבי יחיאל זצ"ל אב"ד מוש שהיה הממונה על זה בעירו.⁷⁶

רבי יחיאל המשיך בדרכי רבותיו הק' להרבות פעלים למען יושבי ארץ הקודש, ועשה פעולות נשגבות למען 'כולל רייסין' ובכל נפשו ומאודו. דרכי רבותיו והליכותיהם היו נר לרגליו, וכתפקידו כ'גבאי הכולל' פעל והפעיל להשריש אהבת מצוה זו בקרב אלו הסרים למשמעתו. ועל כן היה נושא בעצמו כל יום הכיס מעות ארץ ישראל בדרכו לבית הכנסת, ואילו הטלית ותפלין ושאר דברים על ידי המשמשים.⁷⁷

כרחם אב על בנים

אחד מבני העיר מוש שהיה חי מיגיע כפיו חסך משכר עמלו לעת זקנה. לימים הגיע אחד מנכדיו לפרק נישואין ולא ידעו על הכסף מנלן. אשתו השניה של האיש לא הניחה לו להוציא מחסכונותיו לצורך נישואי נכדה החורג. משנודע הדבר לרבי יחיאל, פנה אליו, הלא עוד מעט והימין נוראים מתקרבים ומשמשים ובאים, ועלי להיות שליח צבור ולהתחנן לפני הרבוננו של עולם 'כרחם אב על בנים', והלא איך אפצה פה, כשאתה מכחיש על כך ועוד אינו חונן לצאצאיו?

לשמע הדברים האלה קם האיש וילך לביתו, תפס בצרור הכסף והביאו לפני רבי יחיאל. כשאשתו צעקה לנגדו, וכי מה תשאיר לנו לעת זקנה? – ענה ואמר לה: הרי אני בן שבעים שנה ועוד כל שיני בפי, ואם רבי

⁷⁶ "אמרות משה" עמ' נג.

⁷⁷ "יסוד המעלה" לרבי אהרן סורסקי שליט"א בני ברק תש"ס ח"א עמ' שפד. ושם בשם הרה"ק מהר"ש מסלאנים זי"ע פעם אחת הלך הלעכוויטשער לבית המרחץ, ואיש הביא א גראשען על ארץ ישראל, חזר לביתו והניח בתיבה וסגר ואח"כ הלך למרחץ, ולא ציוה לאחר לקבל ממנו, ואמר לרבי יחיאל: זעה מיין קינד, איך צריך לייקר פרוטה מארץ ישראל ולחפש אחריה, והיה אצלו תורה.

תולדות הרה"ק רבי יחיאל אב"ד מוש זי"ע

הגה"ח רבי משה מידנער

יחיאל יצוה עלי לעקרון כולן עד
האחרון שבהם – אקיים את ציוו
מבלי לחשוב אחרת.⁷⁸

שמח נפש עבדיך

הרה"ח רבי יעקב לייב אביו
של רבי משה מידנער זצ"ל שמע איך
רבי יחיאל מדבר לפני השי"ת:
'רבש"ע, שמח נפש עבדיך'⁷⁹ רבש"ע
וואס קען דיר אהרען'. כוונתו: מה
ממך יהלוק אם תתן לי
שמחה.⁸⁰

שטיבעל דחסידי סלאנים בבראנוביץ בנשיאותו של הרמ"מ

במה אבוא לפני בית דין של מעלה

רבי יחיאל אמר:
'איך ווייס נישט מיט
וואס איך וועל קומען
אויף יענער וועלט,
אפשר מיט דעם טעלער צימעס..⁸¹ [איני יודע במה אוכל לזכות לעולם הבא,
אולי עם קערת הלפתן..].

⁷⁸ "גדולי הדורות" לרבי יחיאל מיכל בן רבי משה אהרן שטערן חלק ב עמ' 605.

⁷⁹ תהלים פו ד.

⁸⁰ "אשרי האיש" מכפי שנשמע מפי מוה"ר יעקב אשר ארקוביץ ז"ל מבראנוביץ ירושלים תשע"א עמ' פו.

וביאר שפעם אחת נתן לו רבו הרה"ק רבי מרדכי מלעכוויטש זי"ע בעת עריכת השלחן צלחת עם צימעס. וקפצו עליו החסידים מסביב בכדי לחטוף שיריים מהצימעס, ולא הניח להם, ואכל לבדו את כל הצימעס – ואולי בזכות זה.⁸¹

...דיענען דעם רבש"ע אויך גישמאק

סיפר האדמו"ר מהר"ש מסלאנים זי"ע, שרבי יחיאל בימי חורפו עסק בתעניתים וסיגופים, וכשבא בפעם הראשונה לפני רבו מלעכוויטש זי"ע, עוד קודם שקיבל שלום ממנו כבר הכיר בו במדריגותיו, וקרא לו ואמר לו בזה"ל: יונגערמאן, ביי אונז עסט מען גישמאק, און מ'טרינקט גישמאק, און מ'לערינט גישמאק, און מ' דאווענט און מ' דינט גאט ברוך הוא אויך גישמאק, נאר ניט אויך, נאר ניט אויך...⁸².

⁸¹ "מאמר מרדכי" סיפורי מוהר"ר מרדכי חיים מסלאנים זצוק"ל ירושלים תשס"ה עמ' שפז. גם במכתבי זקני חסידי סלאנים המופיע בסוף ספר "אשרי האיש" .. אתמול התקיים בהשטיבעל שלנו סעודה מטעם ההילולא של הרה"ק רבי יחיאל ממוש זי"ע, סיפרו סיפורים ממנו, אני ג"כ סיפרתי, ר' יחיאל ז"ל אמר פעם: 'איך ווייס נישט מיט וואס איך וועל קומען אויף יענער וועלט – אפשר מיט דעים וואס דער לעכוויטשער האט מיר געגעבען א טעפעל מיט צימעס און אלע חסידים רצו לחטוף מזה והוא אכל הכל לבד'. כידוע הוא היה בבחי' ותגזור אומר וכו' והיה צדיק תמים. זכותו יגן עלינו.

⁸² "כתבי רמ"מ" ירושלים תשע"ח עמ' קנב ובעמ' תסט. ובזה יש שפירשו הכל מודים דבעצרת בעינן 'נמי' לכם. ובכתבי רי"ז מביאו על צד המאמר בראשית 'ברא' מלשון בריאות, שדבר ראשון הוא שצריך להיות בריא.

נוסח אחר הובא ב"מזקנים אתבונן" ממה שסיפר מוהר"ר רבי ישראל שמעון קאסטילעניץ ז"ל ירושלים תשס"ז עמ' קלא שרבי יחיאל היה אוכל מהקערה, ואמר היות ושמע מפי הרה"ק מלעכוויטש זי"ע שאמר 'א איד דארף עסען גישמאק, און טרינקען גישמאק, און שלאפען גישמאק, און דינען דעים רבונו של עולם אויך גישמאק, אבער נישט 'אויך'... און מיר איז פון טעפעל גישמאקער'. [יהודי צריך לאכול ולשתות ולישון בתענוג, וגם לעבוד את השי"ת בתענוג, אבל לא גם.. (ר"ל שלא יהא כטפל אלא שזה יהיה העיקר) והאכילה מקערה ערבה לי יותר].

פעם אמר רבי יחיאל לרבי יוסף ליפצער: 'גענוג וואס מיין פלייש עסט די פלייש, נאך מיט עסען מיט די האנט'?! [די לי בזה שהבשר נאכל לתוך גופי, האם גם ידי צריכה לסייע בכך?! גם כשנצרך לו לאכול, אין לאכול עם כל הרמ"ח איברים, כמאמר העולם מיטען גאנצען געשמאק].

תורת הנסתר

בעת שהתקרב לרבו הרה"ק רבי מרדכי מלעכוויטש זי"ע היה גופו חלוש מאד מרוב צומות ותעניתים וסיגופים. כשראהו רבו בכך ציוה עליו למשך שנה תמימה שילמד לימודים קלים ולא ילמד גמרא ושאר לימודים עמוקים.

כעבור שנה התיר לו לחזור לסדרי לימודו כבתחילה מלבד בספר הזוה"ק שלא ילמד בו כלל. ולכן לא היה אומר 'פתח אליהו' שהוא מתקוני זוהר, ולא 'כגוונא' בתפלת קבלת שבת שהוא מאמר בזוה"ק⁸³, ובספירת העומר היה אומר 'בספירה השייך לאותו הלילה' ולא היה מזכיר מדות חסד גבורה וכו' בכדי לקיים פקודת הקודש⁸⁴.

⁸³ "אשרי האיש" מכפי שנשמע מפי מוה"ר יעקב אשר ארקוביץ ז"ל מבראנוביץ ירושלים תשע"א עמ' קעז.

⁸⁴ הרה"ח רבי אשר ארקוביץ ז"ל סיפר שלאור פקודת הקודש של הס"ק מלעכוויטש בענין הקבלה לא אמרו בבית מדרשו במוש 'ברוך שמיה' ולא 'כגוונא', ובמקום כגוונא היו אומרים פרק 'במה מדליקין' אפילו לאחר שנים אחר הסתלקות רבי יחיאל. "מזקנים אתבונן" ממה שסיפר מוה"ר רבי ישראל שמעון קאסטיילעניץ ז"ל ירושלים תשס"ז עמ' קל. מאידך ב"אשרי האיש" כתבו שמשום כבוד המרא דאתרא ביטלו שאר בני העיירה מוש אמירת כגוונא והנהיגו תחת זה ללמוד מאמר באור החיים הק' פרשת בראשית המדבר בעניני שבת ק'.

וראה גם ב"שיח זקנים" חלק ג' עמ' קסט בשם הרה"ח רבי יוסף דוב קאסטעל ז"ל שהכנתו לתקיעת שופר היה בלימוד ספר "משנה למלך".

אילו היו עשרה בר' יחיאל...

הרה"ק מרוזין זי"ע אמר: אילו היו עשרה אנשים כרבי יחיאל, כבר היה בא משיח צדקינו⁸⁵.

נשיאותו בהסתר

הרה"ק רבי משה מקאברין זי"ע אמר: ווען רבי יחיאל וואלט נישט געוועהן קיין שלי-מזל'ניק וואלטען מיר פארשפארט פאהרען צו דעים רוזינער. [אילו לא היה שלי-מזל'ניק היינו חוסכים לנסוע להרה"ק מרוזין זי"ע⁸⁶].

ווי שיין מען דינט דא גאט ברוך הוא

פעם שבת אצלו הרה"ק רבי משה מקאברין זי"ע, ורבי משה התפלל ברוב נעימות ובהתלהבות גדולה כדרכו בקודש. תוך כדי תפלתו הוצרך רבי יחיאל לצאת מבית הכנסת לרחוב העיר שם ראה אנשים המסתובבים ברחובות, ניגש עליהם ואמר להם, מה לכם כי תסתובבו ברחובות ובשווקים, בואו והיכנסו לבית המדרש שם תראו ווי שיין מען דינט דא גאט ברוך הוא...⁸⁷

⁸⁵ "מאמר מרדכי" סיפורי מוהר"ר מרדכי חיים מסלאנים זצוק"ל ירושלים תשס"ה עמ' שפד.

⁸⁶ "מאמר מרדכי" סיפורי מוהר"ר מרדכי חיים מסלאנים זצוק"ל ירושלים תשס"ה עמ' שפה.

⁸⁷ "מזקנים אתבונן" ממה שסיפר מוהר"ר רבי ישראל שמעון קאסטילעניץ ז"ל ירושלים תשס"ז עמ' קלא.

נוסח אחר בספר "אור ישרים – תורת משה" לרבי משה חיים קליינמאן ז"ל אשדוד תשס"ב עמ' רא בהיות הרה"ק מקאברין זי"ע על שבועות במוש, והיו אורחים הרבה, ויצו הקאברינער לשני אורחים שילכו בלילה הראשונה של שבועות לרבי יחיאל לאכול אצלו בתור אורחים, הגם כי המה לא רצו והתנצלו כי לא באו אליו, אך הקאברינער

במוצאי שבת קודש ביקש רבי יחיאל שרבי משה ישאר אצלו על סעודת מלוה מלכה, אך הקאברניער א"ל שבדעתו לשוב אל האכסניא וכי לא יוכל להתעכב עוד. רבי יחיאל הפציר בו, אך לא נעתר לבקשתו.

תמונה שיש מיחסים אותו
להרה"ק מקאברין

רבי משה פנה משם עם משמשו וסר אל האכסניא, כשהגיעו לשם מצאו דלתי האכסניא נעולה, ודפקו בקול חזק על הדלת, ולא פתחו. פנה הקאברניער אל משמשו, באם רבי יחיאל החליט שנאכל אצלו סעודת מלוה מלכה לא יועיל לנו כלום ומוכרחים אנו לשוב אליו, וחזרו לביתו.⁸⁸

נשמות המכחים עליו

פעם אחת כאשר שבת הרה"ק מקאברין בליטא סמוך למוש, ועל שבת השני הכינו את עצמם שישבות במוש, וביום ה' באו אורחים מליטא למוש, וחיכו על ביאתו על שב"ק להסתופף עמהם. ונסעו אז חסידים ג"כ מקאברין לשם ונפגשו עם הרה"ק רבי משה בדרך, ויצוה

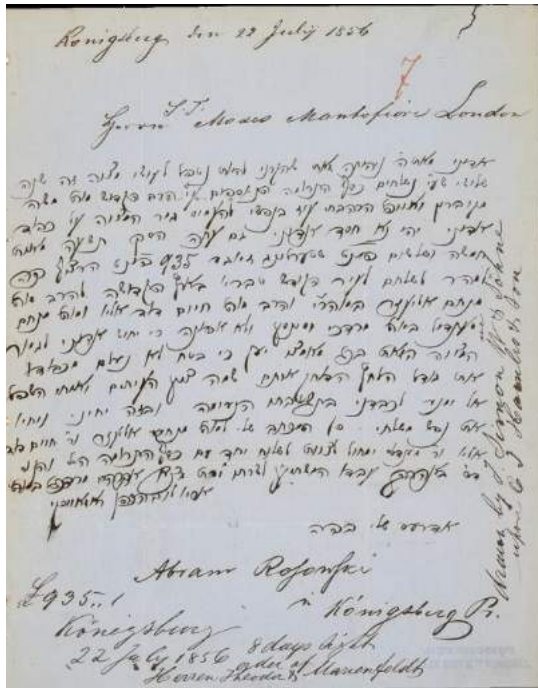
אמר להם לכו, לכו, כי גם הוא יבא אתכם להשולחן, ונכנסו אליו, ויאמרו שהקאברניער שלחם ותנו אליכם לאורחים, ויען בשמחה, בריא וחזק יהיה הצדיק, רצונו לזכות אותי במצות הכנסת אורחים, טוב מאוד, ובעת אכלם, ויאמרו, רבינו הגידו לנו איזה דיבור, ויען, רצונכם שאגיד לכם, אגיד לכם, אכלו, אכלו, אחים, ובגמר האכילה, ויאמר אליהם, הנה הבטחתי לאמר מה לכם, ויאמר, כל איש בר ישראל הוא ספר תורה, אך אנחנו הכנו ס"ת פסולים, יען כי קלקלנו את האותיות, ומה עושין לס"ת פסולות, נותנים לסופר מומחה לתקנה, והנה עתה ישנו הסופר המומחה, נלך לשולחנו אליו ויתקן אותנו, ויאמר להם, נו האב איך איך גענוג געזאגט. בתפלת חג השבועות ההוא באו הרבה אורחים מסביבות ליטא, וגם מקאברין היה יותר מעשרה מנינים, והיו מתפללים בהתלהבות גדולה למאוד, ויצא הרב רבי יחיאל בחזרת הש"ץ חוצה, וירא חייט אחד מאנשי העיר, ויחבקוהו ויאמר אליו, קום אריין הארציגער ברידער, דו וועסט זעהן, פאר א שיינקייט מען דינט דא גאט ב"ה.

⁸⁸ "מזקנים אתבונן" ממה שסיפר מוהר"ר רבי ישראל שמעון קאסטילעניץ ז"ל ירושלים תשס"ז עמ' קלא.

תולדות הרה"ק רבי יחיאל אב"ד מוש זי"ע

אותם סעו דרך מוש וצוו מאתי את הרב רבי יחיאל ממוש שיכין את דמי ארה"ק, שהיה ממונה על זה, כי אנוכי לא אתמהמה במוש, ואסע על שב"ק לעיר...

מכתב בו מוזכר סכומים אדירים שנאספו ע"י הרה"ק מקאברין עבור יושבי ארה"ק

ויבואו למוש ויגידו לרבי יחיאל את כל דבריו, ויען רבי יחיאל, מה תאמרו שרבי משה לא ישובת פה, הן נתאספו כמה נשמות ישראל ומחכים עליו, ובדעתו לעזוב אותנו ולנסוע הלאה, אמרו לו בשבילי הגם כי איש זקן אנכי ותש כוחי מה גם שאני בעל יסורים עכ"ז לא אשגיח על כל אלה ובוודאי כשיסע מפה אחזיק עצמי בבידיל שלו וארוץ אחריו.⁸⁹

שבועות במוש

הרה"ק מקאברין חלק לו כבוד גדול, כי מדי שנה בשנה עלה מעירו הוא וסיעת מרחמוהו למקום משכן כבודו, לחוג שם חג השבועות זמן מתן תורתנו, להיות עמו בצותא חדא.⁹⁰

פעם הגיע הקאברנינער על חג השבועות אל רבי יחיאל לעיר מוש, ובאו הרבה מאנשיו עמו לשם, ועל כן הביאו סיר גדול לחצר והבעירו אש תחתיו כדי לבשל בו איזה תבשילין שיספיק לפני הציבור, ושמו איש אחד להשגיח על התבשיל שלא ישרף. ואמר האיש שהופקד על שמירת התבשיל

⁸⁹ "אור ישרים" - לרבי משה חיים קליינמאן ז"ל, תורת משה עמ' עז.
⁹⁰ "אור ישרים" - מירא דכיא" לרבי משה חיים קליינמאן ז"ל אשדוד תשס"ב עמ' כה.

תולדות הרה"ק רבי יחיאל אב"ד מוש זי"ע

להקאברנינער שלא יוכל לשמוע האקדמות מפיו כיון שהטילו עליו ההשגחה על התבשיל. א"ל הקאברנינער שישאר שם לעמוד על הסיר וישמע את האקדמות עד לשם.⁹¹

הקאברנינער זי"ע היה נוסע כל שנה לחג השבועות למוש, ובשנה שאחר פטירת הרה"ק רבי יחיאל ממוש גם כן נסע. ובשעה שרבי יחיאל היה מגיע תמיד לשולחן, היה קם הקאברנינער לכבודו. וגם בשנה זו הוא קם.⁹²

הרב הצדיק ר' אהרן ז"ל מטשערנאבי.

ה'יסוד העבודה' מסלאנים זי"ע

ה'יסוד העבודה' זי"ע נסע להרה"ק רבי אהרן טשערנאבלער זי"ע ואמר עליו שהקרעכטצען שלו דומה להקרעכטצען של רבי יחיאל.⁹³

לאחר פטירתו אמר עליו היסוד העבודה: לא הכרתי אותו, העולם לא

הכיר אותו, העולם היה צריך לו.⁹⁴

⁹¹ "אשרי האיש" מכפי שנשמע מפי מוה"ר יעקב אשר ארקוביץ ז"ל מבראנוביץ ירושלים תשע"א עמ' קלט.

⁹² "אמרות משה" - קאברין עמ' קט.

⁹³ "אשרי האיש" מכפי שנשמע מפי מוה"ר יעקב אשר ארקוביץ ז"ל מבראנוביץ ירושלים תשע"א עמ' קעט.

⁹⁴ "מעשי אבות" אות עא.

תולדות הרה"ק רבי יחיאל אב"ד מוש זי"ע

ה'בית אהרן' מקארלין זי"ע

פעם ביקר ה'בית אהרן' מקארלין זי"ע בעיר מוש, מידי עברו בסמוך לבית אחד הרגיש ריח טוב, ונכנס תיכף אל הבית⁹⁵, ונתוודע שבמקום זה היה זמן שרבי יחיאל ערך בפסח ליל הסדר עם גיסו רבי וועלוויל זצ"ל⁹⁶.

תולדות הרב האב"ד החסיד רב
ז"ל ר' אב"ד הגאון ז"ל רבי
עקיבא איגער ז"ל

Rabbi Akiba Eger z. A.
Oberabbiner, Posen.

ספרי רעק"א

כשיצא לאור ספרו של הגאון רבי עקיבא אייגער זי"ע, סיפרו זאת לרבי יחיאל,

תמונה המיוחסת לבעל הש"ך

רבי יחיאל שאל וחקר על טובו של המחבר, כשסיפרו לו שעל כל דף גמרא שהוא לומד, לומד הוא דף בספר 'שערי תשובה' לרבינו יונה, נענה להם רבי יחיאל, אם כך הביאו לי את ספרו⁹⁷.

אמו של הש"ך

לאחד שנולד לו בת והגיע לפני רבי יחיאל בכפיפת ראש, אמר לו רבי יחיאל מה

⁹⁵ כפי המסופר אף נכנס דרך החלון.

⁹⁶ "אשרי האיש" מכפי שנשמע מפי מוה"ר יעקב אשר ארקוביץ ז"ל מבראנוביץ ירושלים תשע"א עמ' קיג.

⁹⁷ "מזקנים אתבונן" ממה שסיפר מוה"ר רבי ישראל שמעון קאסטילעניץ ז"ל ירושלים תשס"ז עמ' קלה.

תולדות הרה"ק רבי יחיאל אב"ד מוש זי"ע

לך, הלא גם אמו של הש"ך שהיה גדול בדורו היתה בת...⁹⁸

השל"ה הק'

מסופר בתחילה הדפיסו ספר השל"ה הק' בשני כרכים, חלק של עניני תורה לחוד, וחלק של עניני עבודה לחוד. לאחר זמן הדפיסוהו שוב אך שניהם בכרך אחד, אמר רבי יחיאל על כך, סימנא מילתא, ללמדנו שמכאן ואילך אי אפשר לזו בלא זו... התורה והעבודה ירדו שניהם מכורכים יחדיו, הא הלא הא לא סגי! ⁹⁹

השולחן ערוך אבן העזר הוא שסידר את הגט

דפוס ישן מספר השל"ה

נכדת הרה"ק רבי ברוך ממעזיבוזש זי"ע שהתה עשר שנים תחת בעלה ולא ילדה לו בנים, ויחפון הבעל לגרשה בגט פיטורין ולהינשא לבת בנים, אך כל הרבנים חרדו לסדר לו את הגט, כי יראו מהקפדת הרה"ק רבי ברוך'ל שאמר 'אז ער וועט נישט שענקען' [שלא יחונן] למי שיסדר את הגט.

הבעל הגיע לפני רבי יחיאל ושטח לפניו את צרתו כי כבר שהה עם אשתו עשר שנים ולא ילדה לו, ולא סיפר לו שהיא נכדת הרבי רבי ברוך. רבי יחיאל סידר את הגט כדת וכהלכה. כשנודע מזה להרה"ק רבי ברוך'ל שאל מי הוא זה שההין לעשות הגט ושיבוא תיכף אלי. רבי יחיאל קם והלך

⁹⁸ "יהי אור" לרבי יאיר שווארצמאן ז"ל ירושלים תשע"ה עמ' רטו.

⁹⁹ "נתיבי ברך" לרבי אהרן סורסקי עמ' קעה.

תולדות הרה"ק רבי יחיאל אב"ד מוש זי"ע

אליו עם שולחן ערוך אבן העזר בידיו, ושאלו הרה"ק רבי ברוכ"ל האם אתה זה שסדרתם גט פיטורין לנכדתי? והשיב רבי יחיאל: לא אנכי זה שסידרתי את הגט, אלא ספר זה שבידי שולחן ערוך אבן העזר נתן לה הגט...¹⁰⁰.

מדי דברי בכבודך הומה לי אל דודיך

רבי יחיאל היה מפרש מה שאנו אומרים בשיר הכבוד 'מדי דברי בכבודך הומה לי אל דודיך'. אל תיקרי בכבודך אלא במכובדיך¹⁰¹. מדי דברי בכבודך, 'אז איך רעד פון דיינע מכובדים שהם הצדיקים', הומה לי אל דודיך, 'הייבט מיר אן די הארץ צו קאכען צו דיר' [כשאני מדבר מהצדיקים שהם מכובדיך, עי"ז הומה לי אליך יתברך]¹⁰².

תמונה המיוחסת לבעל הט"ז

בעל הט"ז

סיפר רבי יחיאל: הט"ז היה לו חתן בן טובים ממשפחת עשירים, שאכל 'קעסט' על שולחנו. כמובן ה'קעסט' של הט"ז היה על דרך העניינים, אך הבטיח לו שנה 'קעסט' בכדי שיוכל לקבל הדרכתו. אביו של החתן דאג איך יוכל בנו להסתדר בכך ולאכול שם,

¹⁰⁰ "מאמר מרדכי" סיפורי מוהר"ר מרדכי חיים מסלאנים זצוק"ל ירושלים תשס"ה עמ' שפ.

¹⁰¹ לשון הגמרא בזבחים קטו: ונקדש בכבודי, אל תיקרי בכבודי אלא במכובדיי [אלו נדב ואביהוא].

¹⁰² "מזקנים אתבונן" ממה שסיפר מוהר"ר רבי ישראל שמעון קאסטילעניץ ז"ל ירושלים תשס"ז עמ' קל.

וביקש במכתב מבנו בו מזמין אותו על יו"ט לבוא אצלו או הוא או עם זוג,
אך בנו לא בא.

לאחר שכלתה השנה שלח כמה מכתבים לבנו בו מזמינו לבוא
לביתו, אך בנו לא ענה בזה כלל. לאחר כמה מכתבים שלח לו בגזירת כיבוד
אב, ואז הגיע. שאל לו אביו, הלא אצלי לא יחסר המזג וכדרך הנגידים לא
חסר מאומה ועל מה לא באת עד הנה? אך בנו ענהו, תאמין לי אבי שאין
אני יכול לסבול את המאכלים בביתך ולא יערבו לחכי כי הבריקאלאך
שמבשלים שמה בכדי לעשות 'בארשט' יש להם כל הטעמים שבעולם,
כנראה מכוח קדושת חמי הט"ז, עד שמצאתי בהם טעמי כל מעדני עולם,
ומעכשיו ממאכלים שלך כמעט ואני מרגיש הקאות, והיה לפלא¹⁰³.

עוד סיפר: פעם קיבל הט"ז בפני חותנו הב"ח על זוגתו שהיא מרוחקת
ממנו. ושאלו אביה על כך, ואמרה, באשר שראתה אצלו שלבש טלית קטן
מהודרת למאוד שעלה לערך ארבעים ג"פ, וכזה אי אפשר שיש לו משכירות
הרבנות, ובודאי קיבל מא' שוחד. ונענה לה הט"ז שזה זמן רב שהוא מקמץ
מהוצאותיו עד שקיבץ זה הסך לכבוד מצות ציצית¹⁰⁴.

על הבעש"ט הק' זי"ע

רבי יחיאל סיפר כי פעם היה בעה"ב אחד שלעת זקנותו נעשה
סומא ר"ל. והיה לו צער גדול מזה, והגיע אצל הבעש"ט הק' לבקש ברכתו.
הבעש"ט פנה אליו באמרו פתוח תפתח את ידך, והניח הבעש"ט הק' את
ידיו הק' בתוך ידיו של הסומא וכמי שנותן דבר מה בידו. אח"כ אמר לו
קמוץ את ידך עד שתבוא לביתך, ותתן זה לתוך מים ותבשלו ויהיה
לרפואה. ועשה כן ונתפקח. ולא היה כי אם על ידי אמונה לבד¹⁰⁵.

¹⁰³ "כתבי רי" שו"ב" עמ' קלה-קלו ושם כי רבי יחיאל היה בוכה בספרו זאת.

¹⁰⁴ כנ"ל.

¹⁰⁵ "כתבי רמ"מ" ירושלים תשע"ח עמ' תקלח.

תולדות הרה"ק רבי יחיאל אב"ד מוש זי"ע

על הרה"ק קוה"ק מקארלין זי"ע הי"ד

רבי יחיאל סיפר שהרה"ק מקארלין זי"ע הי"ד חילק פעם לאנשיו אחר התפילה לעקאך ויין שרף. הגיע לפניו איש אחד שהלך עם הטלית ותפילין בידו, והושיט את ידו וגם ביקש מהק' שיתן לו גם כן, ולא נתן לו. ואמר לו הק' 'זיי גייען ארום מיט ביטערער הערצער, זיי ווייסען אז זיי האבען נאך גארנישט געטאהן, דארף מען זיי דערקוויקען וכו'. אבער דו האסט דאך געדאווענט און געלערנט, פארוואס קומט דיר' וכו' ¹⁰⁶.

ציון הרה"ק מקארלין בלאדמיר

על הרה"ק

רבי חיים

חייקא מאמדורא זי"ע

רבי יחיאל סיפר על בן כפר אחד שלא רצה למכור את חמצו בפסח, ואמר עליו הרה"ק רבי חיים חייקא מאמדור זי"ע 'אין ביעור חמץ אלא שריפה' ¹⁰⁷, כאשר אין ביעור חמץ חלילה אז אין אלא שריפה וכו'. וכן הוה רח"ל ¹⁰⁸.

שער ספר חיים וחיים להרה"ק מאמדורא

¹⁰⁶ "כתבי רמ"מ" ירושלים תשע"ח עמ' תלה.

¹⁰⁷ פסחים ה:

¹⁰⁸ "כתבי רמ"מ" ירושלים תשע"ח עמ' קיז.

על הרה"ק מלעכוויטש זי"ע

סיפר רבי יחיאל כי פעם נכנס אחד לרבו הרה"ק המארי דכיא מלעכוויטש זי"ע בימי עניו, וראה שלא היה שם מה לאכול, ושאלו במה ישבע את נפשו ונפש בני ביתו, השיבו כתיב 'ואכלתם אכול ושבוע והללתם את שם ה' אלוקיכם',¹⁰⁹ ואכלתם אכול – 'גיגעסין וואס גיגעסין', איי ושבוע? 'מיט וואס וועט ער זייט זיין?', ע"י והללתם את שם ה' אלוקיכם – בדבר זה תהיו שבעים!¹¹⁰

זכותם יגן עלינו

רבי יחיאל אמר על מה שמאחלים בזכות הצדיקים, 'זכותם יגן עלינו', זכותם לשון זך, 'זייער ריינקייט' יגן עלינו¹¹¹.

אמונת צדיקים

פעם שאל אחד את רבי יחיאל הלא אמרו חז"ל שבאם אפילו יהיה כנישתא חדא שיקבל על עצמם לעשות תשובה יתקבצו בזכותם כל הגליות ויבוא הגאולה¹¹², וכי עוד לא נזדמנה פעם כזאת? והשיב כי כוונתם שיהיה בארץ ישראל דייקא. ושאל הלא היו שם החבריא קדישא של רבי מענדלי וחביריו וכו' ומדוע לא נושענו? על כך ענה לו רבי יחיאל: אלמלי היו הכל

109 יואל ב כו.

¹¹⁰ "כתבי רמ"מ" ירושלים תשע"ח עמ' תקסה.

¹¹¹ "כתבי רמ"מ" ירושלים תשע"ח עמ' תקמט- תקנ.

¹¹² זוהר חדש פרשת נח כג: אמר רבי אליעזר דאי יחזרון בתשובה רישי כנישתא או חדא כנישתא בזכותם יתכנש כל גלותא.

מאמינים באמת שהם צדיקים, ומבקשים שזכותם יגן עלינו, היתה זכותם עומדת לכך¹¹³.

צדיקי אמת

רבי יחיאל היה אומר: 'פארוואס רופט מען זיי אמת'ע אידען, ווייל וואס זיי זאגען, האבען זיי טאקע אין זיך'. [פיהם ולבם שווים, נאה דורשים ונאה מקיימים]¹¹⁴.

לא יתן לעולם מוט לצדיק

פירש רבי יחיאל משמיה דרבו הק' מלעכוויטש זי"ע, 'דער וואס איז צו געקלעפט צום צדיק' 'ל'-צדיק, מי שהוא קשור ודבוק לצדיק, לעולם לא ימוט'¹¹⁵.

ראשונים כמלאכים

אם ראשונים בני מלאכים אנו בני אנשים, ואם ראשונים בני אנשים אנו כחמורים¹¹⁶. פירש רבי יחיאל, אם מאמינים על הראשונים שהם

¹¹³ "יסוד המעלה" לרבי אהרן סורסקי שליט"א. "כתבי רמ"מ" ירושלים תשע"ח עמ' תג. ראה במכתבו של ה'בעל התניא' זי"ע אודות השדר"ם עבור צדקת ארץ הקודש.. אשר היא לבדה ממש יכולה היא שתרחם מהר לגאלינו בקרוב כנודע מה שכתוב אפילו בי כנישתא חדא וכו'.

¹¹⁴ "כתבי רמ"מ" ירושלים תשע"ח עמ' תקנז.

¹¹⁵ "כתבי רמ"מ" ירושלים תשע"ח עמ' תקמג. ובכתבי ר"י שו"ב שרבי יחיאל היה אומר בעת השינה פסוקים עם דיבורים מהלעוויטשער, וכבר ידעו על כך הבני בית, שהיה רגיל בזה כמו, לא יתן לעולם מוט לצדיק וכו' והיה מדייק ל-צדיק וכו'.

¹¹⁶ שבת קי"ב:

כמלאכים, עי"ז אנו נעשים כבני אדם, שזוכים להשיג מעט. אבל אם חושבים שהראשונים כבני אדם, אנו כחמורים¹¹⁷.

גודל זכות המשב"ק

משמשו של רבי יחיאל היה רבי משה אהרן ז"ל וכן היו עוד משמשים שהתחלפו ביניהם בכל יום. פעם כשהיה תורו של רבי יעקב לייב ז"ל¹¹⁸ נכנס לביתו שהיה סמוך לבית הכנסת, וכיון שלא היה באותו שעה במה לשמשו, נכנס רי"ל לביהמ"ד ללמוד. אחר כך נצרך רבי יחיאל לאיזה שימוש ופנה לביהמ"ד לקרא לרבי יעקב לייב ז"ל ואמר לו: הונדערט בלעטער גמרא דייןע קומט נישט צו צו איין מאהל מיר משמש זיין [מאה דפי גמרא שלך לא יגיעו לשימוש אחש שתשתמשינו].

אח"כ הוסיף ואמר: עס וועט קומען א צייט מען וועט זוכען אווי אונזער פאנטאפעל איז געשטאנען און מען וועט נישט טרעפען [יבוא זמן שיחפשו איה האנפילאות שלי עמדו ולא ימצאו]. הכוונה לעובדותיו הקטנים¹¹⁹.

ונפש כי תחטא

כשרבי יחיאל היה מסדר את הפרשה שנים מקרא ואחד תרגום, כשהגיע לפסוק **ונפש כי תחטא**¹²⁰, היה גונח מנהמת לבו באומרו: '..נעבאך, נעבאך, ונפש כי תחטא'¹²¹.

¹¹⁷ "כתבי רמ"מ" ירושלים תשע"ח עמ' תקלח.

¹¹⁸ אביו של רמ"מ חתן ה'יסוד העבודה' מסלאנים ז"ל.

¹¹⁹ "אשרי האיש" מכפי שנשמע מפי מוה"ר יעקב אשר ארקוביץ ז"ל מבראנוביץ.

ירושלים תשע"א עמ' קפ.

¹²⁰ ויקרא ד ב.

¹²¹ "כתבי רמ"מ" ירושלים תשע"ח עמ' קיב.

השמעיני את קולך

פעם כיבד רבי יחיאל לאחד שינגן לפניו. אחר כך אמר לו כתיב הראיני את מראיך השמעני את קולך¹²². כששומעין את קולו של האדם עי"ז מכירין בחינתו ומראהו¹²³.

יסורי הנפש

רבי יחיאל היה אומר לאנשיו: 'קינדערלאך, געזונטע יסורים זאלט איהר קייען ווי צוקער'. [בניי, יסורים שאין בהם חולי, תלעסו אותם מתוך תענוג כמו סוכר]¹²⁴.

תשובה על העתיד

מרגלא בפומיה דרבי יחיאל – האדם צריך תמיד לחזור בתשובה על מעשיו בעבר, הוה, ועתיד.

והסביר, בשלמא על העבר ועל ההוה, ניחא. אך על מה יש מקום לעשות תשובה על העתיד? אלא שעבירה גוררת עבירה, ובאם נכשל וחטא, הפגם יביאנו להוסיף ולהיכשל שוב בנוספים, על כן יקדים לצרה, ויקדים את הרפואה, וישוב עוד בטרם שיבוא החטא לידו¹²⁵.

¹²² שיר השירים ב יד.

¹²³ "כתבי רמ"מ" ירושלים תשע"ח עמ' שמג.

¹²⁴ "כתבי רמ"מ" ירושלים תשע"ח עמ' שצה.

¹²⁵ ירחון "בית יעקב" 221 ממעינות הנצח עמ' 12.

אין מלוין לו לאדם...אלא תורה ומעשים טובים

בשעת פטירתו של אדם אין מלוין לו לאדם לא כסף ולא זהב אלא תורה ומעשים טובים בלבד. וביאור רבי יחיאל: לא תורה ומעשים טובים שעשית לשם כסף, ולא תורה ומעשים טובים שעשית לשם זהב, אלא תורה ומעשים טובים שעשיתם לשם בלבד, לשם שמים, בלתי לד' לבדו!...¹²⁶

איזהו שוטה

הוא היה אומר מאמר חכז"ל איזהו שוטה הלן בבית הקברות.¹²⁷ פירוש מי שלא תיקן והשלים את יעודו בעולם הזה בחיים חיותו, ועל כן צריך להתגלגל שוב לבוא לתקן מה ששייך לו, יוצא שמיתתו ומה שהטמינוהו בבית הקברות אינו אלא בחי' לינה ולא למנוחת עולמים.¹²⁸

והצילנו מייצר הרע

רבי יחיאל היה אומר: רבוננו של עולם, בטל נא מעמך ישראל את היצר הרע, ולו אפילו ללילה אחד לפחות, ותראה איזה יהודים יקרים יש לד'!¹²⁹

¹²⁶ ירחון "בית יעקב" שנה ד קובץ ב עמ' 15 עיטורים לפרקי אבות. "כתבי רמ"מ" ירושלים תשע"ח עמ' תצו.

¹²⁷ חגיגה ג:

¹²⁸ "מעשי אבות" אות עג.

ראה בספה"ק "תולדות יעקב יוסף" פרשת שלח אות יב ובפרשת ראה אות ג הביאו בשם המגיד רל"י מאוסטרע, איזהו שוטה הלן בבית הקברות, שהוא על ענין כמה פעמים מגולגל הרשע, ויש כמה קברים מן הרשע, כי כמה פעמים מת, והוא בכל בתי קברות וכו'.

¹²⁹ "מכל מלמדי השכלתי" לרבי אלחנן יוסף הערצמאן ז"ל עמ' קה. "מאמר מרדכי" חלק המאמרים עמ' סח.

שלא ניגע לריק

פדה עמך מעזים צאנך מיד גוזזים¹³⁰, דער בעה"ב לאזט וואקסען די וואל פון שעפ'ס, דערנאך נעמט ער אלץ ארץ אויף איין מאהל. אזוי דער יצר הרע לאזט אמאהל אפ דעים מענטשען ומניח האדם תחילה לילך בדרך הישר, ללמוד תורה הרבה ולהתפלל, וגם מיט א גישמאק, ועוד מסייעו לזה, כדי לתופשו אח"כ בגיאות ופניות וכו', ואח"כ בפעם אחת גיט ער זיך א נעם צו איהם און נעמט איהם אלעס צו'. ע"ז אנו מבקשים צאנך מיד גוזזים, היינו את עמך צאנך דאס בעט מען השי"ת יצילנו מזאת¹³¹.

אחיזת עיניים

ותתפששו בבגדו וגו'¹³². אמר רבי יחיאל, איתא בחז"ל¹³³ שאמרה אשת פוטיפר ליוסף אם אינך שומע לי חותכת אני פרנסה שלך, כובלתך אני, כופפת אני את קומתך, מסמאת אני את עיניך. כמו כן יש בכל אדם

¹³⁰ מפיט אדיר איום למוצש"ק.

"¹³¹ אשרי האיש" מכפי שנשמע מפי מוה"ר יעקב אשר ארקוביץ ז"ל מבראנוביץ ירושלים תשע"א עמ' כז.

ראה ב"עירות דבש' חלק א דרוש א: כאשר דרשתי מימים מקדם על זה החרוז בפיט אדיר איום ונורא וכו' צאנך מיד גוזזים, הרצון, שלפעמים אנו רואים אדם רשע שחוזר בתשובה, יושב בצום ובכי מתפלש בעפר וכהנה דברים טובים, וכאשר יעברו ימים אחדים, הנה הוא חוזר לסורו במעשים מקולקלים, ונשכח ימי השבע מפני ימי הרעב, וסיבה לזה הוא כמו צאן שמבקשים לגוזזו ובצמרו יעשו כל חפץ, יתנו לו לאכול מלח וכדומה המגדל צמר למאוד, וכאשר יגדל הצמר יגוזזו וכן יעשו תמיד. וכן הס"א יונקים מן ישראל העובר שפעת קדושה אשר בו, והוא להם למחיה, ולכן סביב רשעים יתהלכו, אך כאשר הם יונקים וכבר נפשו יבשה ואין לחלוחית קדושה עוד בה, כי ה' סר מעליו ומעשיו רעים וחטאים, מה הם עושים, נותנים ללבו לשוב אל ה' ולעשות טוב, עד אשר ידושן נפשו מטוב ה' כפי עבודתו במצות ה', ויהיה מלא טוב בברכת ה', ואז כאשר רואים ישמן ישורון ונפשו מלא טוב, אז ימנעו אותו מלילך במצות ה' כפעם בפעם, ויונקים ממנו כל שפעת קדושה, ובעו"ה נותן חלקו לזרים וכוחו לנכרים. וזהו הבקשה הנ"ל שה' יציל אותנו, ולכן אמר צאנך מיד גוזזים, שלא יקרה לנו כנ"ל.

¹³² בראשית לט יב.

¹³³ בראשית רבה פז יד.

תולדות הרה"ק רבי יחיאל אב"ד מוש זי"ע

ואדם, היצר מתגבר עליו בטענות כאלו וכיוצא בהם, וכשמתגבר על יצרו, והנה רואה שהוא כאפס.

וסיפר בשם מרן הבעש"ט
הק' זי"ע, משל, למלך שעשה מסביב
לפלטרין שלו הרבה חומות על ידי
אחיזת עינים, והתבונן בנו המשכיל,
הלא אבי רחמן גדול הוא, ולמה
יסתיר את עצמו ממני עד כדי כך?
אלא מן הסתם אם אתגבר קצת יש
בידי לשבור את כל המסכים
המבדילים¹³⁴.

ואת מעכה

סיפר האדמו"ר ה'יסוד
העבודה' מסלאנים זי"ע, שעמד בעת
קריאת התורה אצל הרה"ק רבי יחיאל ממוש בשעה שסיימו לקרות 'ואת
תחש ואת מעכה'¹³⁵. ורבי יחיאל אמר לעצמו בלחש, 'מעכה' מאכט מ'לך ע'ל
כ'ל ה'ארץ. וסיים ה'יסוד העבודה' 'רבי יחיאל אך אמר את דבריו איז פיל
געווארען די שטובעל מיט יראה'¹³⁶.

דור נחת

הוא היה אומר: בפרשת וירא סוף סוף יש כבר נחת להקב"ה,
שבפרשת בראשית יש את הדור המבול, ובפרשת נח את דור ההפלגה, וכן

שער ספר יסוד העבודה

¹³⁴ "כתבי רמ"מ" ירושלים תשע"ח עמ' מז ובעמ' תה.

¹³⁵ בראשית כב כד.

¹³⁶ "כתבי רמ"מ" ירושלים תשע"ח עמ' כז-כח

בפרשת לך לך יש צרות מישמעאל והגר, אך בפרשת וירא יש כבר נחת להקב"ה...¹³⁷

מתי יגיעו מעשי למעשי אבותי

כל אחד ואחד מישראל חייב לומר מתי יגיעו מעשי למעשי אבותי אברהם יצחק ויעקב¹³⁸. רבי יחיאל אמר: יגיעו לשון נגיעה, זאל חאטש עפעס אן רורען למעשים שלהם¹³⁹.

שביבי אור מתוך החושך

בשבת מברכין חודש כסלו היה רבי יחיאל רגיל לומר, דכמו כשאדם הולך בחשיכה ורואה מרחוק שביבי אור ווערט איהם גוט אויפן הארץ [נהיה לו טוב על לבו], כמו כן כשמברכין חודש כסלו ורואין מרחוק נרות חנוכה, ווערט גוט אויפן הארץ¹⁴⁰.

אין לך אדם שאין לו שעה

רבי יחיאל היה דורש: אין לך אדם שאין לו שעה, שאין לו שעה זו שאמרו עליה יפה שעה אחת בתשובה ובמעשים טובים בעולם הזה מכל

¹³⁷ "אשרי האיש" מכפי שנשמע מפי מוה"ר יעקב אשר ארקוביץ ז"ל מבראנוביץ ירושלים תשע"א עמ' קעט.

¹³⁸ תנא דבי אליהו רבה פרש' כה.

¹³⁹ "כתבי רמ"מ" ירושלים תשע"ח עמ' תכא. וב"אור ישרים" בשם הרה"ק מקאברין זי"ע איך אפשר לומר שיגיעו מעשי למעשי אבותי? והלא אפילו באם אהיה עשרים שנה בגן עדן לא אגיע למדריגתם? אלא יגיעו פירושו לשון נגיעה, שיהיו נוגעים בנגיעה בעלמא כאפס מה למעשי אבותי.

¹⁴⁰ "כתבי רמ"מ" ירושלים תשע"ח עמ' מז בשם כתבי החסידים.

חיי העולם הבא. אין לך אדם שאין לו שעה זו, ומי שאין לו שעה זו אינו בן אדם כלל, כי מה מותר הוא מן הבהמה...¹⁴¹.

התקרבותו לרבו הרה"ק רבי מרדכי מלעכוויטש

רבי יחיאל סיפר, שדודתו סיפרה לו, שהאמה לשה [דהיינו זקנתו של רבי יחיאל] נתגלה אליה בחלום הלילה ומסרה לו שתזהיר את רבי יחיאל שלא יהין להתקרב לעדת החסידים. השיבה רבי יחיאל, והלא למה הגיע אליך ולא אלי?

לאחר זמן אכן נתגלתה אליו ואמרה לו, אשרי חלקך אם תתחבר לחסידים, 'זיי האבען האלט דעים אייברשטען מיט א אמת, זייער עבדות איז מיט א אמת'. [הם אוהבים את השי"ת באמת, הם עובדים את ד' באמת]¹⁴².

הרה"ק רבי יחיאל ממוש אמר בזה"ל: ר' משה זאל לעבין מסתמא יראה הלעכויער בכל פעם אחר הסתלקותו, כיון שאני רואה אותו הוא בוודאי יראה אותו.

דברי תורה וסיפורי צדיקים ששמע מרבו הק' מלעכוויטש

הרה"ק רבי אהרן ה'בית אהרן' מקארלין זי"ע והרה"ק רבי משה מקאברין והרה"ק רבי שלמה חיים מקוידינוב זי"ע היו נוסעים אל רבי יחיאל למוש, אך הוא לא נסע עליהם. והיה אומר 'איך דארף צו זיי נישט

¹⁴¹ ירחון "בית יעקב" שנה ד קובץ ב ממעינות הנצח עמ' 15. וב"כתבי רמ"מ" ירושלים תשע"ח עמ' קלד מימרא זו בשם רבי יחיאל בשם רבו המא"ד מלעכוויטש זי"ע.

¹⁴² "כתבי רמ"מ" ירושלים תשע"ח עמ' שפו.

תולדות הרה"ק רבי יחיאל אב"ד מוש זי"ע

אנקומען, איך קען לעבען מיט דער לעכוויטשער תורה און מיט די סיפורים וואס איך האב גיהערט פון לעכוויטשער'. [אני איני צריך להם, יכול אני להתקיים עם הדברי תורה והסיפורים ששמעתי מפי הס"ק מלעכוויטש]¹⁴³.

להתעלות מדריגות נשגבות בספרו על רבו מלעכוויטש

רבי יחיאל התבטא פעם על הרה"ק רבי משה מקאברין זי"ע: 'פון פאר א יארן ביז היינט.. אהא! אהא! די מצוות הייבען איהם, און ער הייבט די מצוות. מיר דארפען צו ביידען נישט אנקומען' (כוונתו היתה להרה"ק מקאברין ולהרה"ק רבי שלמה חיים מקוידינוב) מיר קענען לעבען מיט סיפורי מעשיות פון לעכוויטש'ער. [מאשתקד ועד היום, אהא, אהא, המצות שהוא מקיים מעלים אותו למדריגות נעלות, והוא מעלה את המצות. אולם אני איני צריך לשניהם, שכן די לי עם הסיפורים של הרה"ק מלעכוויטש]¹⁴⁴.

שער ספר בית אהרן

טעם שבת

רבי יחיאל סיפר על רבו הרה"ק מלעכוויטש, שפעם אחת במוצש"ק לאחר שפשט מלבושי השבת, מאוחר בלילה לבש אותם בשנית. כששאלוהו על

¹⁴³ "מזקנים אתבונן" ממה שסיפר מוה"ר רבי ישראל שמעון קאסטילעניץ ז"ל ירושלים תשס"ז עמ' קלא.

¹⁴⁴ "מאמר מרדכי" סיפורי מוה"ר מרדכי חיים מסלאנים זצוק"ל ירושלים תשס"ה עמ' שפו.

כך, ענה: 'א שפיינדעלע פון שבת, וואס פאר א זיסקייט דאס איז'... [אפילו נסורת דקה של שבת, אפילו דבר פעוט כזה כמה מתיקות יש בו]¹⁴⁵.

בהמות היית עמך

פעם אמר הרה"ק מלעכוויטש לרבי יחיאל, ואני בער ולא אדע **בהמות הייתי עמך**¹⁴⁶, כמו הבהמה שאיננה מקפידה אם מכין אותה, ואינה פונה כלל לראות מי ומי המכה וכדו', אלא ממשיכה והולכת בדרכה הלאה¹⁴⁷.

משמיה דרביה

ואקחה פת לחם וסעדו לבכם אחר תעבורו¹⁴⁸: רבי יחיאל אמר משמיה דרבו מרן מא"ד מלעכוויטש זי"ע [בשביל] אחר תעבורו, נאך אייער אוועקפאהרען, תקחו ההארה עמכם. [רצ"ל רשימו מימי מוחין דגדלות לימי מוחין דקטנות]¹⁴⁹.

הן עשו אחי איש שעיר ואנכי איש חלק¹⁵⁰. רבי יחיאל אמר פעם בחשאי בשם הלעכוויטשער, שבעוד עשו דבוק וקשור בתענוגי עולם הזה, הרי יעקב איש חלק, ומיד אחרי ההתעסקות בעניני עולם הזה הרי נשאר הוא איש חלק – ואינו דבוק וקשור עמה – אפגעטיילט פון די וועלט¹⁵¹.

¹⁴⁵ "כתבי רמ"מ" ירושלים תשע"ח עמ' רסד.

¹⁴⁶ תהלים עג כב.

¹⁴⁷ "כתבי רמ"מ" ירושלים תשע"ח עמ' שנו.

¹⁴⁸ בראשית יח ה.

¹⁴⁹ "כתבי רמ"מ" ירושלים תשע"ח עמ' כג.

¹⁵⁰ בראשית כז יא.

¹⁵¹ "כתבי רמ"מ" ירושלים תשע"ח עמ' לג.

והגדתם לאבי את כל כבודי¹⁵². רבי יחיאל אמר בשם הלעכוויטשער, דעים גאנצען כבוד וואס איך האב, איז דאס דעים טאטענ'ס כוח, איך אליין האב גארנישט¹⁵³.

וירא מנוחה כי טוב¹⁵⁴. רבי יחיאל בשם המארי דכ"א זי"ע, מנוחה כי טוב – זו שבת. ואת הארץ כי נעמה – זו ארץ ישראל. ועי"ז ויט שכמו לסבול¹⁵⁵.

בכל ביתי נאמן הוא¹⁵⁶. בשם רבו מלעכוויטש, פירש רבי יחיאל: בכל ביתי, ובכל זאת נאמן הוא. נאמן בלשון זארגען 'נעמען' – דהיינו לקיחה. ובכל זאת נאמן הוא, נעמט ער זיך מיט אמונה¹⁵⁷.

ויראני את יהושע הכהן הגדול עומד לפני מלאך ה' והשטן עומד על ימינו לשטנו¹⁵⁸. פירש רבי יחיאל משמיה דהלעכוויטשער, יהושע היה עומד 'לפני' מלאך ה' היינו לפניו מן המלאך. כי הצדיק גדול מן המלאכים. והטעם, 'והשטן עומד על ימינו לשטנו', כי יש לו יצר הרע, מה שאין כן המלאך¹⁵⁹.

במקום שאין אנשים השתדל להיות איש¹⁶⁰. בשם רבו מלעכוויטש פירש רבי יחיאל, 'איש' - הוא שפלות, על דרך שנאמר והאיש משה עניו מאד¹⁶¹. כי כאשר אדם עומד לפני הצדיק – איז קיין קונץ נישט צו זיין

¹⁵² בראשית מה יג.

¹⁵³ "כתבי רמ"מ" ירושלים תשע"ח עמ' נה.

¹⁵⁴ בראשית מט טו.

¹⁵⁵ "כתבי רמ"מ" ירושלים תשע"ח עמ' נז.

¹⁵⁶ במדבר יב ז.

¹⁵⁷ "כתבי רמ"מ" ירושלים תשע"ח עמ' קנה.

¹⁵⁸ זכריה ג א.

¹⁵⁹ "כתבי רמ"מ" ירושלים תשע"ח עמ' תקלב.

¹⁶⁰ אבות ב ו.

¹⁶¹ במדבר יג ג.

בשפלות. אבל במקום שאין אנשים – צדיקים¹⁶², השתדל להיות 'איש' – ובשפלות¹⁶³.

אמר רבי יוחנן בכל מקום שאתה מוצא גדולתו של הקב"ה שם אתה מוציא ענותנותו¹⁶⁴. פירש רבי יחיאל משמיה דרבו הק' מלעכוויטש זי"ע: 'אמת, מ' דארף חזר'ן די גרויסקייט פון גאט ב"ה', וצריך לרא מפניו מאוד. 'ווידער דארף מען אויך חזר'ן ולהתבונן די חסדים וגודל אהבתו לבני ישראל', והיא בחי' ענותנותו. והבן. [אמת כי צריך לשנן ולחזור גדלות השי"ת וכו', אך כן לעומתו באותה שעה צריך לחזור ולשנן החסדים הגדולים וגודל אהבתו לבני ישראל]¹⁶⁵.

רבי אלעזר איש ברתותא אומר, תן לו משלו, שאתה ושלך שלו. וכן בדוד הוא אומר¹⁶⁶ כי ממך הכל ומידך נתנו לך¹⁶⁷. ופירש רבי יחיאל משמיה דרבו הס"ק מלעכוויטש זי"ע, האמת שהיא כמאמר הכתוב וכי מי אני ומי עמי כי נעצור כוח להתנדב כזאת כי ממך הכל. רק 'ומידך', רצ"ל מרשותך¹⁶⁸ 'נתנו לך' – שנתן רשות לומר 'נתנו לך' - איך גיב דיר, לומר שאע"פ שכל מה שנתנו הוא שלך נתן לנו רשות לומר שנתתי כך וכך לצדקה¹⁶⁹.

הרחמן הוא יזכינו ליום שכולו שבת. משמיה דרבו המא"ד זי"ע, 'יום' היינו בהירות, צו אזא בהירות שהיא כולה שבת, והבן¹⁷⁰.

שבענו מטובך. רבי יחיאל היה רגיל בשם רבו הלעכוויטשער שאנו מבקשים שלא נשבע תחילה ממים עכורים ואח"כ שוב לא נטעום שום תענוג בהטוב. ופירש בדרך משל, למי שהוא זולל וסובא, כשהולך בדרך

¹⁶² ראה בפירוש רש"י ז"ל על שמואל א א יא, אנשים – חשובים, כמה דאת אמר (דברים א יג) אנשים חכמים וידועים.

¹⁶³ "כתבי רמ"מ" ירושלים תשע"ח עמ' קל ובעמ' שסד.

¹⁶⁴ מגילה לא.

¹⁶⁵ "כתבי רמ"מ" ירושלים תשע"ח עמ' שפב.

¹⁶⁶ דברי הימים א כט יד.

¹⁶⁷ אבות ג ח.

¹⁶⁸ בגמרא בבא מציעא נו: אמרין ידו – רשותו, דכתיב ויקח את כל ארצו מידו (במדבר כא כו).

¹⁶⁹ "כתבי רמ"מ" ירושלים תשע"ח עמ' קלב.

¹⁷⁰ "כתבי רמ"מ" ירושלים תשע"ח עמ' רנב.

והוא צמא ואין לו דעת לחכות על מים מתוקים, ומוצא מים עכורים וסרוחים, ואינו מושל ברוחו וממלא בטנו מהם, ואח"כ כאשר בא למעין מים חיים ומים צלולים אינו יכול לשתותם עוד, שכבר השביע כרסו מן הסרוחים. לכן אנו מבקשים שבענו מטובך, שתהיה השביעה מן הטוב דוקא¹⁷¹.

כי מציון תצא תורה ודבר ה' מירושלים¹⁷². רבי יחיאל מסר בשמו של הלעכוויטשער: דער וואס איז מצוין אין אלע היכלות, דער קען זאגען תורה. ודבר ה', א אידיש ווארט, מירושלים, מירא ושלם¹⁷³.

דברי תורה נבלעים באיברים. רבי יחיאל אמר משמו של הלעכוויטשער שאמר בשם הרה"ק מקארלין זי"ע הי"ד: אונזערע ווערטער איז אזוי ווי 'מן', שנבלע בכל הרמ"ח איברים¹⁷⁴.

¹⁷¹ "כתבי רמ"מ" ירושלים תשע"ח עמ' תפז-תפח.

¹⁷² ישעיה ב ג.

¹⁷³ "כתבי רמ"מ" ירושלים תשע"ח עמ' תתקכט.

למאמר דומה לכך ראה ב"מזקנים אתבונן" ח"ב עמו' תצג שפעם היה אחד שהיה לו מחשבות זרות ובלבולים בענייני אמונה, והגיע אצל הרב הבעל התניא זי"ע ושפך לפניו את מר לבו על שעלתה לו כך, אמר לו הבעל התניא כמה מאמרים בענייני אמונה, והוטב לו ונתישבו לו ספיקותיו. כעבור זמן שוב נתבלבל בספיקותיו, והלך שוב אל הבעל התניא ושוב אמר לפניו דא"ח ונתישב לו לבו לזמן מועט. וכך נתגלגל הדבר כמה פעמים.

לאחר זמן חשב שאין זה לפי תכליתו כל כמה זמן לחזור ושוב, וקם ונסע להרה"ק רבי שלמה מקארלין זי"ע לבקש ממנו מזור ותרופה. בבואו אליו מצאו בעת שהניח תפילין ואמר וארשתך לי לעולם וכו' וארשתך לי באמונה וידעת את ה'. כשאך שמע האברך איך שהרה"ק מקארלין זי"א אמר זאת מיד הרגיש כבריה חדשה והוטב לו מיד. כעבור זמן נסע אל הבעל התניא, ושאל איך זה שאמרתם לי כמה דא"ח ולאחר תקופה חזרו מחשבותי ואילו אצל הרה"ק מקארלין כשמעתי אותו אומר וארשתך לי באמונה וידעת את ה' הוטב לי מיד ולתמיד, והשיב לו הבעל התניא, יש צדיק שהוא בבחי' ציון, 'כי מציון תצא תורה' – ער קען ניט א טובה טאהן נאר מיט א שמועס, מיט א מאמר. ברם 'ודבר ה', ס' זאל העלפען אפילו איין ווארט, איז 'מירושלים' – דאס איז נאר ביי איינעם וואס ער האט יראה שלימה.

¹⁷⁴ "כתבי רמ"מ" ירושלים תשע"ח עמ' תקכח. ובכתבי החסידים מביא בשמו של הרה"ח רבי יואל אשכנזי ז"ל, שסיפר לו הרה"ח רבי משה מינץ ז"ל, שרבי יחיאל שאל פעם מאחד שיאמר לפניו דבר תורה ששמע מהלעכוויטשער, כשהלה לא היה יכול להזכיר את עצמו מה ששמע, אמר לו רבי יחיאל דברי תורה משולים למן, מה מן נבלע בכל האיברים, אף דברי תורה נבלעים בכל האיברים.

שמחה

רבי יחיאל היה אומר בשם רבו הלעכוויטשער זי"ע: אז א איד זאל ארום גיין מיט דער שמחה וואס ער איז א איד, זאג איך איהם צו אז ער וועט ניצול ווערען פון כל הנזקים, אפילו פון א עבירה וועט ער ניצול ווערען¹⁷⁵.

עוד אמר בשם רבו המא"ד זי"ע, אין אלע זאכען איז דאך א האר שקר גאר חיית, נאר אין שמחה מעיג מען מאכען תנועות פון שמחה, עד שיעזרהו השי"ת ויתן לו שמחה אמיתית¹⁷⁶.

עבודת התפילה

סיפר האדמו"ר מהר"ש מסלאנים זי"ע, פעם ביקר הרה"ק מקאברין זי"ע אצל רבי יחיאל, וסיפר לו, דער לעכוויטשער האט מיר געזאגט: ווייסט מיין קינד ווי א איד דאווינט, אז ער זאגט 'אדון' און מ'ריכט זיך צו זאגען 'עולם' איז דאס נישט געדאווענט. והשיבו רבי יחיאל: אונז האט ער נישט אזוי גילערנט. וכן בכל התפילה¹⁷⁷.

¹⁷⁵ "כתבי רמ"מ" ירושלים תשע"ח עמ' תקסט - תקע.

¹⁷⁶ "כתבי רמ"מ" ירושלים תשע"ח עמ' תקעא.

¹⁷⁷ "כתבי רמ"מ" ירושלים תשע"ח עמ' תקצב. ראה ב"עבודת ישראל" פרשת מצורע ד"ה וצוה הכהן וכו'. שמעתי אומרים שהרב הקדוש מהו' גרשון אמר פעם אחת למורינו הריב"ש ז"ל בזה הלשון, כל זמן שאתה תוכל עוד בתפילה לומר 'ברוך אתה' על פי רצונך תדע כי עדיין לא הגעת לכוונת התפלה, כי כל כך צריך האדם להיות בהתפשטות עד שאפס מאתו כח ושכל לדבר התפלה, והדברים אמיתיים. אבל יש גבוה מעל גבוה, אמת שהאדם מופשט מכל גשם ומכל מיני רצון ומקושר רק בבוראו ואינו יודע אפילו לדבר תפלתו מפני אימה ודבקות, אבל מכל מקום הוא מדבר כסדר כל תפלתו מחמת כי מן השמים מרחמים עליו ונותנין לו דבור וכח להתפלל, כמ"ש (תהלים נא יז) א'דני שפתי תפתח וגו'.

תניא אבא בנימין אומר, שנים שנכנסו להתפלל וקדם אחד מהם להתפלל ולא המתין את חברו ויצא, טורפין לו תפלתו בפניו¹⁷⁸. פעם אמר רבי יחיאל בראש השנה לפני התפלה לרבי חיים שניידער בשם המא"ד מלעכוויטש זי"ע, שנים שנכנסו להתפלל, המה המחשבה והדיבור, וקדם אחד מהם – הוא הדיבור, ולא המתין את חברו, שהניח את המחשבה, וכו'¹⁷⁹.

מזמור לתודה הריעו לד' כל הארץ¹⁸⁰. רבי יחיאל אמר משמיה דרבו מלעכוויטש זי"ע: מזמור לתודה, דו ווילסט זאגען א אידיש ווארט פאר גאט ב"ה, 'האריי'! [לשון נופל מתיבת הריעו]. ע"ד צחות לשון שמחה. [כי רק על ידי שמחה אפשר לעמוד להתפלל]¹⁸¹.

חדל נא מי יקום יעקב כי קטן הוא¹⁸². רבי יחיאל אמר משמיה דהלעכוויטשער: חדל נא אין נא אלא לשון בקשה¹⁸³, כשנאטם לבו ח"ו ואינו יכול להתפלל, א"כ מי יקום יעקב. מה היא העצה לזה – כי קטן הוא, יקח את עצמו לקטנות ושפלות ויפתח לו השי"ת את לבו¹⁸⁴.

נעימות תפלת רבו

רבי יחיאל אמר: ווען דוד המלך ע"ה וואלט הערען דעם לעכוויטשער זאגען 'פסוקי דזמרה' וואלט איהם אויך הנאה געטאהן¹⁸⁵.

¹⁷⁸ ברכות ה:

¹⁷⁹ "כתבי רמ"מ" ירושלים תשע"ח עמ' תקצב.

¹⁸⁰ תהלים ק א.

¹⁸¹ "כתבי רמ"מ" ירושלים תשע"ח עמ' תרב. ובכתבי ר"י שו"ב שבשפת רוסיא משמעותה האריווע מלשון עמל, כי צריך לעמול על זה בכל כוחו.

¹⁸² עמוס ז ה.

¹⁸³ סנהדרין פט:

¹⁸⁴ "כתבי רמ"מ" ירושלים תשע"ח עמ' תרב.

¹⁸⁵ "כתבי רמ"מ" ירושלים תשע"ח עמ' תקצה.

אלול – ראשית השנה

רבי יחיאל היה אומר כי קיבל הלכה פסוקה מרבו הק' מלעכוויטש זי"ע שאלול איז די אנהייב יאהר¹⁸⁶.

בשם הרה"ק רבי ברוך ממעזיבוזש זי"ע

שבת משוש לבנו נהפך לאבל מחולינו¹⁸⁷. רבי יחיאל פירוש בשם הרה"ק רבי ברוך'ל ממעזיבוזש זי"ע, הלא באמת בשבת משוש לבנו היה ראוי לשמוח לכל בני ישראל, ולמה זה נהפך לאבל, שאין אנו מרגישים שמחת קדושת השבת, זה בא מחולינו, מן המעשים שאנו עושים בחול, ומזה מגיע לו מניעת השמחה בשבת. שהרי אמרו חז"ל¹⁸⁸ מי שלא טרח בערב שבת מהיכן יאכל בשבת¹⁸⁹.

בשם המגיד הק' ממעזריטש זי"ע

מדוע לא בא בן ישי גם תמול גם היום אל הלחם¹⁹⁰. הרה"ק רבי יחיאל אמר בשם הרה"ק ממעזריטש זי"ע, מדוע לא בא בן ישי? התשובה על זה, כי 'גם תמול גם היום אל הלחם', כי הם דואגים רק לגשמיות על הלחם¹⁹¹.

¹⁸⁶ "תורת אבות" עניני חודש אלול.

¹⁸⁷ איכה ה טו.

¹⁸⁸ עבודה זרה ג.

¹⁸⁹ "כתבי רמ"מ" ירושלים תשע"ח עמ' תג.

¹⁹⁰ שמואל א כא ז.

¹⁹¹ "כתבי רמ"מ" ירושלים תשע"ח עמ' תקי.

בשם הר"ן מלעכוויטש זי"ע

רבי נח השני מלעכוויטש - נכד הר"ן

רבי יחיאל אמר משמו של הר"ן מלעכוויטש זי"ע, אל תוכח לך פן ישנאך הוכח לחכם ויאהבך¹⁹². אל תוכח לך, פירוש שלא תוכיח אות בזה שהוא לך וכו',¹⁹³.

בשם הרה"ק רבי נחום מטשערנאביל זי"ע

כחתן יכהן פאר וככלה תעדה כליה¹⁹⁴. פירש רבי יחיאל בשם הרה"ק רבי נחום מטשערנאביל זי"ע, דער חתן איז מכהן דעים פאר, וכשילבשנו אדם אחר אינו ניכר כלל שהוא פאר. וכן כלה תעדה כליה, שהיא מבוסמת וניכרים הקישוטים, מה שאין כן על אחר¹⁹⁵.

¹⁹² משלי ט ח.

¹⁹³ "כתבי רמ"מ" ירושלים תשע"ח עמ' תקעז. ועיין בשלה"ק פר' מטות מסעי, דרך חיים: כשהוכיחם משה רבינו ע"ה בדברי מוסר, סיפר מעלתם, הבו לכם אנשים חכמים ונבונים וידועים וכו', הא על דרך הפסוק אל תוכח לך פן ישנאך הוכח לחכם ויאהבך, הענין, כשאתה רוצה להוכיח את אחד, אל תאמר לו כך וכך אתה גרוע, כי אז ישנאך, ולא ישמע לדברך, וזהו שאמר אל תוכח לך, שלא תוכח אותו בדרך זלזול לומר לו לך אתה. רק אדרבה תאמר לו חכם אתה, ואם כן חרפה היא לאיש כמוך לעשות כה וכה, זהו הוכח לחכם, כלומר תעשנו לך לחכם, אז יאהבך וישמע לקול דברך ויקבל מוסר.

¹⁹⁴ ישעיה סא י.

¹⁹⁵ "כתבי רמ"מ" ירושלים תשע"ח עמ' תרלג.

הסתלקותו לגנזי מרומים

ויאסף רבי יחיאל אל עמיו, זקן ושבע ימים, בן פ"ד שנה, ביום ו' ערשב"ק שחל בו תענית עשרה בטבת שנת תרי"ב לפרט "בסוד קדושים ועד" לפ"ק¹⁹⁶. מבלי להניח אחריו זרע של קיימא¹⁹⁷. זי"ע.

נוסח המציבה הישן

ציון המצוינת

בכל שנה ושנה היה האדמו"ר ה'דברי שמואל' מסלאנים זי"ע נוסע להשתטח על ציון קדשו במוש לרגל היאר צייט. וכן נהג ה'בית אברהם' שהיה נוסע מידי שנה בשנה על ציונו ביום היאר צייט. כ"כ היה יקר בעיני אדמו"ר סלאנים זי"ע¹⁹⁸.

¹⁹⁶ "אור ישירים – מירא דכיא" לרבי משה חיים קליינמאן ז"ל אשדוד תשס"ב עמ' כה.

¹⁹⁷ בספר "כנפי שחר" פיעטריקוב תרצ"ה לש"ב רבי דוד דוב בער אייזענשטאדט אב"ד ליסקובה, קנישין, מאסט, גוניונדז ובסוף ימיו בלעכעוויטש... לזכרונו של דודי הקדוש והטהור הרב המאוה"ג הג' המפורסם, חריף ובקי, סיני ועוקר הרים, צדיק וחסיד, מכשירתו ענוה, איש אלוקי, כל העם עונים אחריו מקודש מקודש, שפל ברכ וענותן כהלל, גדול בתורה ועבודה מוהר"ר יחיאל זצוק"ל. והוא בגנזי מרומים ישכון האבד"ק מוש-חדש יותר מארבעים שנה ושם חלקת מחוקק ספון. ולא הניח זרע של קיימא והניח אחריו הרבה חידושי תורה. ושם בסימן י"ב על מסכת שבת בסוגיא "סדין בציצית" מביא חידושים משמו.

¹⁹⁸ "אשרי האיט" מכפי שנשמע מפי מוה"ר יעקב אשר ארקוביץ ז"ל מבראנוביץ ירושלים תשע"א עמ' קפ.

רבי משה מידנער¹⁹⁹ היה נוסע להתשטח על ציון קדשו, ופעם לקח עמו את רבי יעקב לעכאוויצקי ז"ל והיה יום סגריר וקור גדול בפרט על הציון שעל פני השדה הפתוח, והרגיש רבי יעקב בנפשו כי עוד מעט ומגודל הקור קיצו קרב, ורבי משה אמר קפיטל קיט, כי היה אומר, בכל מצב ומצב שיהודי נמצא טוב לו לומר קפיטל קיט, יען כי כולל בו כל הנצרכים בין בגשמיות ובין ברוחניות.

רבי משה מידנער עמד בקור הנורא כמו שאינו מרגיש כלל, וכשגמר המזמור קיט חשב רבי יעקב כי מן הסתם עכשיו בעוד מעט יחזרו לאכסנייתם, והנה התחיל לומר שיר המעלות מפני שלא רצה לסיים בפסוק אחרון של קיט וכך אמר עד קכה שגומרת בפסוק בשלום על ישראל²⁰⁰.

¹⁹⁹ בהלווית רבי משה מידנער הלך הרה"ג רבי אלחנן וואסערמאן ז"ל אחרי מיטתו רגלי כל הדרך עד הבית העלמין, מרחק של כמה קילומטרים, ותוך כדי הילוכו תיאר את האבידה הגדולה והפליג בשבחו של ר"מ מידנער. גם סיפר בין השאר שר"מ מידנער התאונן לפניו בשנתו האחרונה, כי נרות החנוכה לא דלקו אצלו כשורה, בהוסיפו שגם אצל רבי יחיאל גאב"ד מוש חדש לא דלקו הנרות בחנוכה האחרון לחייו. "אור אלחנן" לרבי אהרן סורסקי ח"ב עמ' מו בשם רבי יעקב זרצקי.

ראה ב"אלה אזכרה" עמ' 219 שרבי משה מידנער היה מרבה לספר מהליכותיו הנפלאים של הצדיק רבי יחיאל ממוש וכמעט שלא חדל לשוחח אודותיו בכל יום ויום. וב"מריצי תורה מעולם החסידות" חלק ג עמ' קצו שלאחר פטירת רבי משה מידנער היו שצידדו להוליכו לקבורה למוש על יד מקום מנוחתו של רבי יחיאל כי מן הסתם זה כבודו ומן הסתם גם רצונו.

²⁰⁰ "אשרי האיש" מכפי שנשמע מפי מוה"ר יעקב אשר ארקוביץ ז"ל מבראנוביץ ירושלים תשע"א עמ' קפ.

תולדות הרה"ק רבי יחיאל אב"ד מוש זי"ע

המציבה כהיום
שופץ ע"י אגודת אהלי צדיקים

תולדות הרה"ק רבי יחיאל אב"ד מוש זי"ע

קמור

כנפי

סימן יב

שחר

סימן יב

פלפול בסוגיא דסדין בעיצית מאת
הרה"ג מוה"ר יחיאל זצ"ל אבד"ק מוש
חדש

בעסקי בענינים אלה מלאתי מקום
לעשות מזכרת לכבוד נשמת
דודי הקדוש והטור ה"ה הרב המאוה"ג הג'
המפורסם חריף ובקי סו"ה לדיק חסיד
מכשירתו ענוה איש אלקי כל העם עונים
אחריו מקודש מקודש שפל בך וענותין כהלל
גדול בתורה ועבודה כו' מוה"ר יחיאל
זלוק"ל והוא בגני מרומים יסכון האב"ד דק'
מוש חדש יותר מארבעים שנה ושם חלקת
מחוקק ספון והוא יליץ טוב בעדינו ובעד כל
אחב"י ולמען יהי' לו למזכרת כי לא נשאר
אחריו זש"ק אמרתי לבוא הלום דבר א' משמו
מכתבי חידושי תורה שלו הרבים והעלומים
ולא נשתיירו רק איזה לקוטים ד' יזכנו
לאוספם יחד והא' כך לשונו הטור.

שבת (דף כה:) סדין בליטת ד"ש פוטרין
וב"ה מחייבין ופרש"י משום דסובר
ד"ש לכלאים לא שרי רחמנא ללא דרשו
סמוכין דכתיב לא תלבש שעטנז גילים
תעשה כך וב"ה דרשו סמוכין והקשו בתוס'
דהא אמרין ביבמות (דף ז') גבי כלאים
דאפילו מאן ללא דרש סמוכין בעלמא אבל
במשנה תורה דריש ואידן יתכן לומר דב"ש לא
דריש סמוכין עיי"ש.

עוד הקשה הרא"ש ז"ל בהלכות קטנות
הלכות ליטת סימן י"ז ומובא בדברי

רבינו הרב מהרש"א ז"ל שם בשבת על דברי
תוס' הג"ל איך אפשר לומר דב"ש לא דריש
סמוכין כשיטת רש"י ז"ל הלא ביבמות בסוגיא
דעלי מוכח דליכא שום ילפותא דבכל התורה
עשה דוחה ל"ת אלא מכלאים בליטת דשרי
רחמנא וא"כ לב"ש ללא דריש סמוכין ואסור
לעשות באמת כלאים בליטת מנא לי' בכל
התורה דעשה דוחה ל"ת.

ונראה לתרץ הכול על נכון ויהי' דברי
ב"ש חיים וקיימים וב"ש
לשיטתייהו אזלי לאיתא ביבמות (דף ה')
אשכחן ל"ת גרידא דנדהה מפני עשה ל"ת
שיש בה כרת מנלן, ור"ה שם הש"ס ללמוד
ממילה ותמיד דדחי שבת אע"פ שיש בה כרת
ודחי דמילה ותמיד שאני שכן יסגן לפני
הדיבור ואליבא מ"ד עולה שהקריבו ישראל
במדבר עולת תמיד הואי ולהכי מסיק הש"ס
דליכא שום ילפותא דעשה דוחה ל"ת אם לא
מהא דכלאים בליטת ומש"ה באמת אין עשה
דוחה ל"ת שיש בו כרת דמה לתמיד שכן יסגן
לפני הדיבור.

והנה איתא במסכת חגיגה (דף ו') ד"ש
אומרים הראייה שתי כסף והחגיגה
מענה כסף וב"ה אומרים להיפך החגיגה שתי
כסף והראייה מענה כסף וקאמרי שם
טעמייהו דב"ה דחגיגה עדיפא דישנה לפני
הדיבור משא"כ בראייה דב"ה סברי עולה
שהקריבו במדבר עולת תמיד הואי ומסיק
שם דב"ש סברי עולה שהקריבו במדבר עולת
ראייה הואי לפני הדיבור ומש"ה סברי הראי'
שתי כסף.

כנפי סימן יב שחר קמה

למידרש איפכא דאף במקום ליציא לא תלבש
שעטנו ומש"ה אמרו ב"ש שדין בציצית פטור
– ומעתה מסולק קושית החוס' בטוב דאף
ב"ש דרשי סמוכין ורק ללא דרשדו להתיר
כלאים בציצית ללא אנטריך לפי שיטתם אך
דרשו הסמוכים להיפוך לאסור כלאים
בציצית¹.

והנה איתא במנחות (דף ז"ט.) ואמר רבא
ש"מ קשר עליון לאורייתא דאי ס"ד
דרבנן מאי אנטריך למשרי דיין בציצית?
פשיטא התוכף תכיפה אחת אינו חיבור עיי"ש
ולכאורה לפי פרש"י דפריש ב"ש לא דריש
סמוכין א"כ קשה טובא דלדידהו ליכא שום
הוכחה דקשר עליון לאורייתא דכל עיקר
ההוכחה הוא מדאנטריך קרא למשרי וא"כ
לב"ש לפי שיטת רש"י באמת לא שרי רחמנא
כלאים בציצית וא"כ אין שום הוכחה להצריך
קשר עליון מדאורייתא וא"כ קשה טובא מ"ט
דב"ש דאסרי כלאים בציצית נהי דסברי דאין
עשה ליציא דוחה ל"ת לכלאים מ"מ כיון
דלא ידעינן דלריך קשר עליון ועשה ליציא
בבגד בלא קשר עליון והתוכף תכיפה אחת
אינו חיבור ולא יעבור גם על הל"ת.

אמנם לפי מה שכתבתי מתורץ היטב
דבאמת גם ב"ש דריש סמוכין רק
לפי שיש לב"ש ללמוד דעשה דוחה ל"ת

ומעתה לב"ש יש לימוד דעשה דוחה ל"ת
אף ל"ת שיש בה כרת מהא
דתמיד דוחה שבת מאי אמרת שכן ישנו לפני
הדיבור אדרבה ב"ש סוברין דעולת ראי' הואי
לפני הדיבור לא עולת תמיד ומתורץ קושית
הרא"ש והמהרש"א בטוב.

אך אם נאמר כן תחזק עוד הקושי ביותר
אף אם נאמר דב"ש לא דרשי סמוכין
מ"מ מ"ט דב"ש דאסרי כלאים בציצית יבוא
עשה וידחה ל"ת גרידא מק"ו שדוחה ל"ת
שיש בה כרת גבי תמיד שדוחה שבת.

ואולם יש ליישב גם זאת בטוב טעם ע"פ
מ"ש החוס' ביבמות (דף ז. ד.) בד"ה
דכתיב כו' דהקשו שם על דרשת הסמוכין
דשרי כלאים בציצית מדכתיב לא תלבש
שעטנו גדילים תעשה לך והקשו ואיפכא
ליכא למימר דבמקום גדילים לא תלבש
שעטנו לאסור כלאים בציצית כדאמר בסמוך
במקום כי ישבו לא תחסום ותיצלו דא"כ
לישתוק קרא מיני' וממילא ידעינן דאינו
דוחה עשה ליציא לאו דכלאים ומעתה לב"ש
דיכולין למילף מתמיד דעשה דוחה ל"ת שיש
בה כרת א"כ בע"כ דלא אחי הסמוכין להתיר
כלאים בציצית דזה נדע בלא סמוכין דאחי
עשה ליציא ודחי ל"ת דכלאים ממה שדחי
תמיד ל"ת דשבת אלא ע"כ דהסמוכין אחי

(* **הגה"ה** אמר הנצי"ב ולי מה יקרו בזה על פי דבריו הקדושים לכיוון היטב בזה בדברי רבינו רש"י ז"ל במנחות
פרק ההכלת (דף מ.) דשם כתב רש"י ז"ל ב"ש פטרינ מן הציצית דלא דרשינן סמוכין למשרי כלאים
בציצית דקדק בלשונו הטורח לכתוב דלא דרשינן למשרי לגלות לנו לאמר דרק למשרי לא דרשינן סמוכין אולם הם
דרשו הסמוכין להיפוך לאסורא והוא מתוק.

תולדות הרה"ק רבי יחיאל אב"ד מוש זי"ע

שחר

סימן יג

כנפי

קמו

לא נמנעתי מלכתוב דברי דודי הצדיק למען
יהי' שפחותיו דובבת בקבר ומה גם כי נמצא
כאן דבר חדש כמה שביאר דב"ש לשיטתו
מההיא החגיגה ושם בארצה"ח מבואר באופן
אחר דברי דב"ש לשיטתייהו.

מתמיד שדוחה שבת ה"א דלדחי העשה של
צ"ת לל"ת דכלאים ולהכי כתב רחמנא לא
תלבש שעטנז גדילים תעשה לך ודרשין
להיפוך במקום גדילים לא תלבש שעטנז
וא"כ ממילא מוכח גם לב"ש דקשר עליון
לאורייתא מדאסרה רחמנא כלאים בצ"ת
כמו לב"ה מדאנטריק קרא למישרי ודו"ק
היטב.

אך לפי זה יש להקשות אליבא דב"ה דא"כ
הדרא קושית התוס' לדוכתא מנ"ל
לב"ה להחיר כלאים בצ"ת מדרשא דסמוכין
למא נדרש איפכא דאף במקום גדילים לא
תלבש שעטנז ואין לומר כחירוז ה"ס דא"כ
לישתוק קרא מיני' זה אינו דאי לאו קרא
הו"א דלא יעשה קשר עליון והיינו מחירין
כלאים בצ"ת אבל השתא דכתבה התורה
סמוכין לאסור כלאים בצ"ת ידעין בודאי
לכריך לעשות קשר עליון וצ"ע לכאורה –
ואפשר דמשום להודיע לכריך לעשות קשר
עליון בלחוד הוא דאחי אינו מהענין לכתוב
סמוכין לאסור כלאים בצ"ת דמהכ"ת ידחה
עשה לצ"ת לל"ת דכלאים דהא מתמיד
ליכא למליף לדעת ב"ה דעולה שהקריבו
ישראל במדבר עולת תמיד הואי וישנו לפני
הדיבור והי' להתורה לגלות באופן אחר דקשר
עליון לאורייתא אלא ע"כ לב"ה אחי הסמוכין
להחיר כלאים בצ"ת וללמוד בכל דוכתי
דעשה דוחה ל"ת וממילא מוכח דקשר עליון
לאורייתא מדאנטריק קרא למשרי ע"כ דבריו
הקדושים והטהורים – ואף כי מצאתי אחר
זה כי סגנון כזה הוא ג"כ בספר ארצות החיים
בסימן ט' בארץ יהודה אות ב' עיי"ש מ"מ

דרך ובמים עזים אשר יעצירהו שלום בלי שטן ובלי פגע אין זה כ"כ מההתפעלות כי הלא יראתו על פניו פן יבולע בנפלו שמה ובהיאר לו על נפשו ישפוך שיחו להאילו מרדת שחת והוא כענין שנאמר ויזעקו אל ד' בלר להם אולם יתרון הכשר דעת הוא לפני איש נבון ונלכב שויתי ד' לנגדי תמיד זה הוא לו כלל גדול בתורה בכל דרכיך דעוה מד' מאעדי גבר כוננו ולזאת אף בעברו בנהר קטן אשר שם יעברו ברגל גם דרך שם יבקש רחמים מאתו ית' להיות עזרתו למו להעבירו שלום וזהו שאמר דהמע"ה ד' רעי לא אחסר יראה אך אם ד' הוא רעי אז לא אחסר ולא מהזולת ואמר לעצמו בנאות דשא ירביצני יראה אף במקום נאות דשא אשר שם אין אריך לרועה ומנהיג לנהלי בטוב עכ"ז ראוני אשר הוא ית' ירביצני ובזולתו לא יועיל לי מאומה אשר הוא מקום דשא ואמר עוד על מי מנוחות ינהלי יראה אף במקום שהוא מי מנוחות לא מקום מים עזים ומקום הכנה עכ"ז ראוני אשר רק הוא ית' ינהלי. והוא ביאור נפלא וכוונה מוסריי וכה אמר בפיו הקדוש מי חשב כזה להיות ניזק ולשבור יד מספסל קטן כזה דיק ד' בכל דרכיו וסיים בדבריו מה מאוד מהנודך להתפלל לפניו ית' תמיד בלי הפסק אשר גם על מי מנוחות הוא יהי' המנהלני שפתוחיו יהי' דובבות כמאמר דהע"ה אגורה באהלך עולמים ויליץ טוב בעדינו לדור דורים.

הדברים האלה ינקתי מנף דבש אמרי נועמו של של כבוד דודי הרב הגאון הנדיק זי"ע והנה בפליטת ת"ח שלו לא מאלתי רק איזה שורות בזה ואנכי הרחבתי ת"ל הדיבור בזה לכבוד קדושתו בתוספת מרובה על העיקר הוא הי' גאון גדול ומובהק צנגלה ובנסתר חריף עצום קדוש וטהור מאוד ובעונינו לא זכינו לאור תורתו כי כל כתבי קודש שלו ספו תמו אחר הסתלקותו אין אחנו יודע עד מה אי' איפה הם ורק איזה עלים ישינים נרקבים באו בגורלי זכות תורתו וקדושתו יעמדו לי ולזרעי שלא ימוש התורה מפניו ונהי' ממולאים מאת ד' הטוב בתורה ועושר וכט"ס ובנאות דשא ירביצני על מי מנוחות ינהלי (תהילים כ"ג ד') אף הוא דודי הגאון הקדוש זצוק"ל אמר ביאור כתוב זה כדרכו בקודש עת אשר איתרע בי' מילתא ל"ע יום שבת קודש הי' זמן קידוש בבראו מבית הכנסת לביתו בליל שבת לקדש מהפלגת הקור שהי' אז עמד אותו זמן על ספסל קטן נמוך מאוד אשר הי' אצל התגור לחמם קלת ידיו הטוהרים פתאום נשמט הספסל מתחתיו ונפל ממנו ונשבר ידו ל"ע (חליינו הוא נשא כי הי' מדוכא ביסורים קשים מאותו שבר יד עד יום עלותו למרום) ובהקימו אותו הנאבים עליו מלאוהו אומר פסוק זה בנאות דשא ירביצני על מי מנוחות ינהלי ברוך חדוה וגיל ובאימה ויראה כדרך הנדיקים (כענין שנאמר וגילו ברעדה) פתח האי סבא קדישא את פיו הקדוש ואמר עתה הגני מבין בטוב ביאור כתוב זה הגה בעבור איזה איש בלב ים גדול או במים עזים על דרך גשר רעוע – ובהשתפכו אז שיחו לפני אדון כל הגותן בים

תולדות הרה"ק רבי יחיאל אב"ד מוש זי"ע

כנפי

סימן מה

שחר

שפא

סימן מה

תשובה בענין חסר מקצת הוורדא

שאלה חסר מקצת מן הוורדא בבהמה גסה ונמצא החתיכה החסרה מקמה באומות או באונות בימין או בשמאל ויש בה כדי להשלים באופן שע"י הציור נמצא הוורדא בתיקונה מהו להשלים החסרון בגסה אם דינה כמו ברקה דמצרפין להשלים:

תשובה

רבינו הרמ"א ז"ל ביו"ד סי' ל"ה סעיף ב' כתב אם חסר מקצת מן הורדא י"א לבדוק באונות או באומות מזד שמאל אם נמצאת החתיכה החסירה י"א דכשר כי כן נמצא לפעמים בגדיים וטלאים וכתב רבינו הש"ך ז"ל ס"ק כ' הלשון משמע לכאורה דאפי' בגסה דינא הכי כיון דאורחא להמלא כן בגדיים וטלאים אבל בגליון שהביא הר"ך איתא דוקא בגדיים וטלאים כי כן נמצא לפעמים בגדיים וטלאים עכ"ל ועיי"ש עוד:

וראיתי בס' מאירת עינים להגהו תרי גיסי האוונים מלבוז בשורש שביעי ענף ראשון סעיף ז' ס"ק י"ד כתבו שם על הגהות הר"ך וזה לשונם אמנם לפענ"ד נראה דכיון דעכ"פ בדקה דרכה להיות נחפלה והאיך אפשר לאסור בגסה הא ע"כ גדלה כך בהדה והאיך אפשר דבהתגדלה הבהמה יתחברו החלקים והי' לאחדים ועוד כיון דעיקר הטריפות הוא משום חסר וורדא ואין טריפות זה רק מכה ספק וחומר"א דרוב הפוסקים מכשירין חסר וורדא כ"א רבינו

אפרים הוא האוסר ובכה"ג פשיטא דכשר דהא י"א ל"ה חזקה כיון דבטנותה כשירה היתה וכה"ג ודאי מוקמינן אחזקה עכ"ל:

והנה ת"י ס' מאירת עינים אשר עלה בגורלי מספרי מר דורי הרב הגאון המקובל הלדיק וכו' כקש"ת מו"ר ר' יחיאל זלוק"ל האבד"ק מוש ונ"ב בכ"י הקדושה וז"ל דברי המחברים דבר זה ל"ע דהר"ך כוונתו בזמן הגסה אע"פ שהיא קטנה ועיין בשו"ע סי' נ"ז בדין דרוסה כתב ג"כ מין הגסה עכ"ל הטהור:

ונאמנים מאוד דברי מר דודי החסיד ז"ל כי אין התחלה לקושיות עד כי לפלא יחשב דבריהם בזה והיותר חימה בעיני הל"א הם הזכירו דברי הפרי תבואה מהגאון מוהר"א ז"ל מרגליות ז"ל סי' ל"ה סעיף ק"א שהחמיר שם בגסות ולא ניחא להו דעתו וא"כ מדוע לא זכרו דברי הראש אפרים שם ס"ק ק"כ דשם הקשה גם הוא בקושיות על הר"ך איך אפשר שיתחברו אח"כ והי' לאחדים וכתב שם ליישב עיי"ש:

ומ"ב לענין דינא נראה ברור דיש להחיר אף בגסה וכפי שהעלו הגאונים הג"ל ויש לסמוך עליהם ומה גם בנ"ד שהוא משום חשש ספק חסרון וורדא:

ועוד ראוי לזה מדברי רבינו הראש"ך ז"ל דיש אלו טריפות סי' א' דכתב שם דכל מין בהמות אחד הוא ואפילו זו בהמה דקה וזו בהמה גסה והכי אמרינן גבי עינוניתא דוורדא כיון דכל הגי עיזי ברייתא הכי אית